

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER

MAGASIN 2016

LYCKAT SAMARBETE STÖDJER
PERSONER MED PSYKISK OHÄLSA
FLYKTINGAR MED FUNKTIONS-
NEDSÄTTNING FÅR KÄMPA MER
SAMTALE I STEDET FOR HUSSPEK-
TAKLER PÅ ØKERNHJEMMET STÅR
FOLK I KÖ FÖR ATT FÅ JOBBA NÅR
VELFÆRDSTEKNOLOGI GØR
HVERDAGEN LETTERE

Nordens Velfärdscenter

FÖRORD

”Jag är en människa, inte en sak. Man måste prata direkt med ungdomen, inte bara med de vuxna”.

Flera av Nordens Valfärdscenters projekt handlar om barn och unga. För oss är det en ledstjärna att projekten inte bara handlar om barn och ungdomar – utan att vi faktiskt också pratar med dem och lyssnar på dem. De är ju experterna i sina egna liv.

Citatet i inledningen kommer från en ungdom som deltog i projektet Nordens barn – fokus på barn i fosterhem. I ett annat projekt, Unga in i Norden – psykisk hälsa, arbete, utbildning har vi mött unga som haft problem under skollåren och senare när de ska börja arbeta. Att lyssna på dem och höra vilket stöd de behöver för att kunna ta det där nödvändiga klivet har varit viktigt. Självklart för de unga, men också för oss på Nordens Valfärdscenter som satsar stort på att ta fram användbar kunskap i utvecklingen av insatser till unga i Norden som löper risk att marginaliseras på grund av psykisk ohälsa.

En annan ungdom, från projektet Barnfattigdom, säger att fattigdom inte är det som definierar en person. ”Jag skulle ønske noen hadde sagt det til meg da jeg var liten, at ting forandrer seg, at du kan komme sterk ut av dette på andre siden. Og at det ikke er noe å skamme seg for!”

I år tar Nordiska ministerrådet en strategi som innehåller en vision: Norden ska vara den bästa platsen i världen för barn och unga.

Vi på Nordens Valfärdscenter fortsätter på vår inslagna väg. Vi integrerar ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i allt vårt arbete, att utifrån aktuell forskning och nordisk kunskapsinsamling uppfylla målet att utveckla och stärka den nordiska välfärdsmodellen.

Ewa Persson Göransson
Direktör
Nordens Valfärdscenter

Utgiven av
Nordens Valfärdscenter
www.nordicwelfare.org
© maj 2016

Redaktör: Victoria Henriksson
Ansvarig utgivare: Ewa Persson Göransson

Redaktion:
Jessica Gustafsson
Judit Hadnagy
Helena Lagercrantz
Nino Simic

ISBN: 978-91-88213-03-7
Upplaga: 700
Grafisk design: Idermark och Lagerwall Reklam AB
Tryck: Navii

INNEHÅLL

Nordens framtid bestemmes
af viden sid 4

Ruskonsulenten når det dolda
alkoholbruket sid 7

“Vill bygga hus för olika drömmar” sid 10

Kunskap på turné i Norden..... sid 14

Vitenskapelig tidsskrift om
Nordisk velferdsforskning sid 16

Lyckat samarbete sid 17

Nordpub - fri adgang til
Nordisk viden sid 21

Snö..... sid 22

Gambling på Island ökade
efter krisen..... sid 24

Når velfærdsteknologi gør
hverdagen lettere..... sid 28

Vi lyssnar på de unga sid 32

Nordens Velfærdscenter sid 34

Våld i hemmet..... sid 36

På Økernhjemmet står folk i kø
för att få jobba..... sid 40

Flyktingar med funktionsnedsättning
får kämpa mer sid 44

Mer kunskap om välfärdsfrågor sid 48

Anställda sid 54

NORDENS FREMTID BESTEMMES AF VIDEN

Krönika av Uffe Palludan

VI ER I NORDEN MERE FORSKELLIGE END VI TROR. VI ER SÅ FORSKELLIGE, AT DET ER NØDVENDIGT, AT VI LÆRER HINANDEN BEDRE AT KENDE, HVIS DET NORDISKE SAMARBEJDE SKAL UDVIKLES. SKER DET IKKE, VIL DET NORDISKE SAMARBEJDE IKKE GIVE MENING I EN GLOBALISERET VERDEN.

Når man taler om Norden, tænker jeg på, at jeg for 30 år siden var embedsmand i det danske Finansministeriums daværende Administrationsdepartement. Det var der, man arbejdede med "administrationspolitik". For os embedsmænd var det et "must" at være medlem af Nordisk Administrativt Forbund.

Vi læste Nordisk Administrativt Tidsskrift, hvor embedsmænd og forskere skrev artikler om offentlig administration. De fleste beskrev undersøgelser og praktiske erfaringer, som forfatterne ville dele med deres "nordiske" kolleger.

Altså et rigtigt godt eksempel på nordisk samarbejde og erfaringsudveksling. Men det var det bare ikke. For stort set alle artiklerne var baseret på en forudsætning om, at vi i Norden har et fælles administrativt-politisk system. Men det har vi ikke. Vi har to, der er helt forskellige og som vi har overtaget fra de to nordiske stater, der var i 1600-tallet.

Der er dels det svenske Axel Oxenstiernas forvaltningssystem, som er designet til at staten kan styres, når regenten er

umyndig. Det giver administrationen meget stor magt. Man har selvstyrende embetsverk, der på eget initiativ kan forhindre nye love i at blive besluttet, da nye love skal være lovlige. Systemet er meget stift og ufleksibelt, hvilket er systemets formål.

Det danske system er enevældens forvaltningssystem. Systemet er baseret på, at kongen altid har ret. Der er tale om et stramt hierarki. Embedsmænd er ydmyge og usynlige og vil gennemføre enhver beslutning, der måtte blive truffet uanset om den strider mod anden lovgivning. Nye love erstatter altid gamle. Enhver lov kan derfor med dags varsel blive erstattet af en ny.

De to systemer giver basis for forskellige demokratiopfattelser og politikerroller.

Med to så forskellige systemer, er det meget begrænset, hvad man direkte kan overføre af erfaringer mellem dem. Men stort set alle artiklerne var baseret på, at det kunne man, for ingen vidste bedre. Ingen danskere og nordmænd kendte det svenske system og ingen svenskere og finner kendte det danske. Det var således meget betegnende, at når man læste artikler, så var alle kildehenvisninger fra samme land. Gravede man

ned under det fine tidsskrifts overflade var det en illustration af fraværende nordiske relationer, fordi vi alle mangler et basalt kendskab til de andre nordiske lande.

Jeg mener, at netop dette manglende kendskab er hovedårsagen til, at det nordiske samarbejde ligger underdrejet. Når vi ikke kender hinanden og vi vitterligt er forskellige, så vil samarbejde, der baseres på en forudsætning, at vi er ens altid lide skibbrud, hvis det overhovedet kommer i gang.

Vi kender ikke hinandens historie, forvaltningssystemer, religiøse forhold, kultur, geografi – og som følge af globaliseringens anglofisering snart heller ikke sprog. Lad mig give nogle eksempler:

En dag fortalte jeg en topembedsmand i Malmö om den danske-tyske grænsekonflikt i 1800-tallet. Pludselig udbød han målløs: Vil det sige, at der var væbnet kamp?

Uden kendskab til krigen i 1864 er det umuligt, at forstå dansk mentalitet og selvopfattelse. Det var den danske nationalstats fødsel! På samme måde har danskere aldrig hørt om

”VI KENDER IKKE HINANDEN OG FORSTÅR IKKE HINANDEN NÆR SÅ GODT SOM VI TROR.”

den svenske stormagtstid, som trods nederlaget i Poltava opleves som udtryk for svensk storhed.

I dag bidrager dette til, at Danmark er en introvert nation, mens Sverige er ekstrovert og det afspejler sig i opfattelsen af, hvad Norden er. I Sverige opfattes Norden som et broderskab, hvor Sverige er storebror. I Danmark ser man Norden som bestående af en række selvstændige små lande og selvstyreområder, der har et værdifællesskab og som kan overleve ved at stå sammen. Det fører til helt forskellige opfattelser af det nordiske samarbejde.

Derfor er konklusionen også klar: vi kender ikke hinanden og forstår ikke hinanden nær så godt som vi tror. Vi

kender først hinanden, den dag vi kender hinandens forskelligheder. Så enten gør man noget aktivt for at skabe og formidle et fælles nordisk vidensgrundlag eller også har Norden ingen fremtid set i lyset af globaliseringen.

Det er den konklusion jeg selv, der i 25 år har været meget engageret i at udvikle Øresundsregionen, har draget. Der har man netop nedlagt Öresundskomiteen, der var rammen for det politiske samarbejde over sundet. Det fik mig til skrive en bog med titlen ”Øresundsvisioner t/r – en personlig beretning”. Konklusionen kan overføres direkte til det nordiske samarbejde (citater):

”... hvis der skal opbygges en integreret Øresundsregion i fremtiden, så er der behov for et omfattende folkeoplys-

ningsarbejde i Danmark, der fortæller ”danskerne”, hvad Skåne er i dag. En delkonklusion hertil er, at der også i Skåne er behov for oplysning om, hvad Danmark er.”

I en Nordisk sammenhæng er der behov for generel vidensudvikling og oplysning. ■

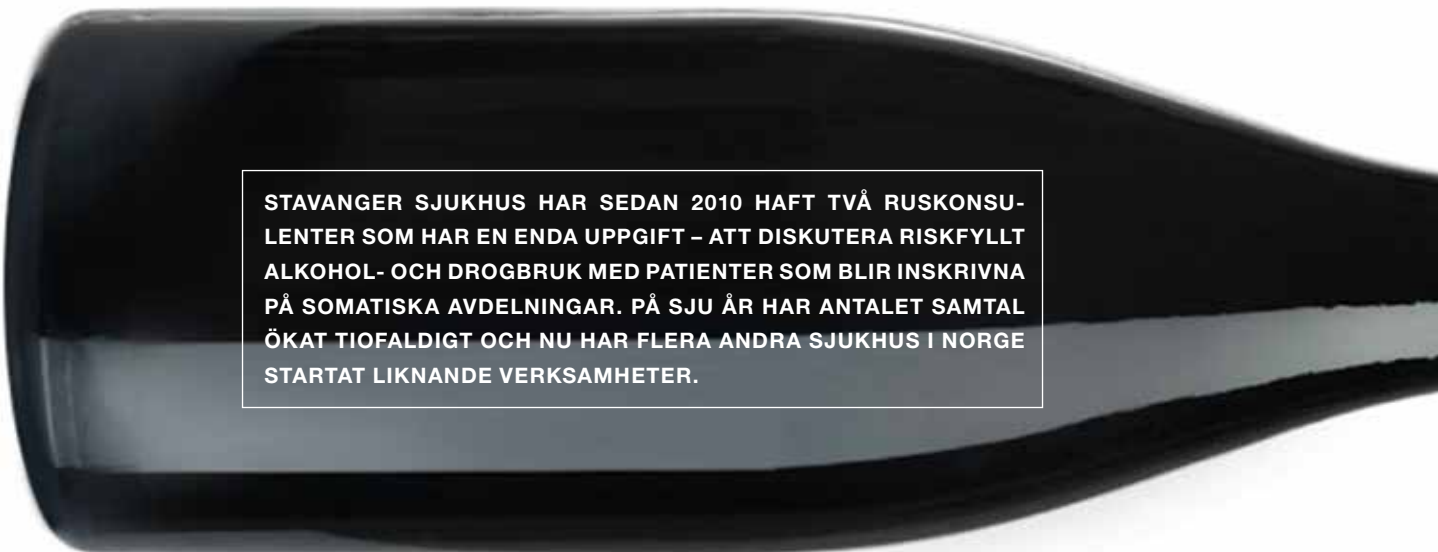
Uffe Palludan, nationaløkonom, fremtidsforsker og direktør for Palludan Fremtidsforskning i København.

RUSKONSULENTEN NÅR DET DOLDA ALKOHOLBRUKET

TEXT: JULIUS VON WRIGHT

STAVANGER SJUKHUS HAR SEDAN 2010 HAFT TVÅ RUSKONSULENTER SOM HAR EN ENDA UPPGIFT – ATT DISKUTERA RISKFYLLT ALKOHOL- OCH DROGBRUK MED PATIENTER SOM BLIR INSKRIVNA PÅ SOMATISKA AVDELNINGAR. PÅ SJU ÅR HAR ANTALET SAMTAL ÖKAT TIOFALDIGT OCH NU HAR FLERA ANDRA SJUKHUS I NORGE STARTAT LIKNANDE VERKSAMHETER.

Upp till var femte patient som blir inskriven på Stavangers Universitetssjukhus behöver vård för sjukdomar eller symtom som är alkoholrelaterade. Det kan handla om att falla när man är berusad, om hjärt- eller kärlsjukdomar eller om epileptiska anfall. Om man kan uppmärksamma patienternas riskfyllda alkoholbruk kan det påskynda tillfrisknandet och hindra att sjukdomar utvecklar sig. Lösningen kan vara så enkel som att minska alkoholintaget.

Vid Stavangers Universitetssjukhus jobbar Hege Tvedt och Nathalie Idsøe som ruskonsulenter. Tvedt har en bakgrund som socionom och Idsøe som sjuksköterska inom alkohol- och drogfältet. De är båda anställda på heltid för att samtala med patienter som har ett riskfyllt alkoholbruk. Tanken är att nå personer som söker vård för somatiska problem som kan bero på ett dolt alkoholbruk.

Nathalie Idsøe och Hege Tvedt har arbetat som ruskonsulenter vid Stavangers Universitetssjukhus i tre år. Över 750 patienter hänvisades till dem år 2014, en rejäl ökning från tidigare år. Här står de tillsammans med sjuksköterskorna Irene Knudsen och Jorunn Tveit Tjentland.

SJUKVÅRDPERSONALEN IDENTIFIERAR, RUSKONSULENTEN INGRIPER

Upplägget är enkelt. Avdelningspersonalen, det vill säga läkarna och sjuksköterskorna, identifierar patienter som kan ha ett riskfyllt alkoholbruk och hänvisar dem vid behov till en ruskonsulent, som sätter sig ner och pratar med patienten.

– En viktig del av arbetet är att läkaren gör patienten uppmärksam på alkoholbruket. Om patienten kommer in med alkohol i blodet måste läkaren ta det i beaktande och det ger en anledning att hänvisa till ruskonsulenten, säger Tvedt.

Alkohol är ett känsligt tema att ta upp. Det omgärdas av ett stigma som lätt kan förstärkas av hur patienterna blir bemötta.

– För några låter det som om de anses ha ett stort alkoholproblem då de blir hänvisade till oss. Det beror väldigt mycket på hur läkaren tar upp ämnet. Frågar de om patienten har lust att prata med en konsulent, så säger många nej. Det är ingen som har lust att prata med en okänd person om ett sådant tema.

Tvedt betonar hur viktigt det är att patienten själv känner att ett samtal med ruskonsulenten är relevant för hälsan. Det är viktigt att läkarna hän-

visar till patientens hälsotillstånd då de tar upp frågan om alkohol, så att patienten ser nyttan i samtalet.

Antalet patienter som hänvisas till ruskonsulenterna har ökat tiofaldigt sedan tjänsten inleddes som ett försök 2008 – siffran har stigit från ett 80-tal till över 750 år 2015. Hänvisningarna kommer från allt fler avdelningar och symtomen bland dem som hänvisas har breddats.

– Tidigare berodde hänvisningarna på tydliga alkoholrelaterade diagnoser, som alkoholförgiftning, abstinens eller delirium. Men nu hänvisas allt fler på indirekta diagnoser, som bröstsmärtor, kramper eller olycksfall i berusat tillstånd, säger Tvedt.

Just det har varit huvudmålet med ruskonsulenttjänsten – att nå det dolda

”ALKOHOL ÄR ETT KÄNSLIGT TEMA ATT TA UPP.”

alkoholbruket. En person med tydligt beroende är lätt att identifiera. Då det gäller skadligt eller riskfyllt bruk kan det vara svårare att se problem som kan ha uppstått på grund av alkohol.

– De som har ett dolt bruk har kanske aldrig pratat med hälsovårdspersonal om alkohol. Det är lättare att nå någon i ett tidigt skede än någon som druckit i 30 år. Därför är det viktigt med tidiga interventioner.

UPP TILL EN TIMMES SAMTAL

Ruskonsulenten besöker enbart patienter som blir inlagda på sjukhuset, det vill säga de måste stanna på sjukhuset längre än fem timmar.

– Våra samtal kan vara upp till en timme om det finns behov, beroende på bland annat patientens tillstånd och på hur pratsam patienten är. Vi tycker det är viktigt med en grundlig kartläggning av annat som också kan ha med alkohol att göra. Vi frågar om familjesituation, arbete, sociala nätverk och livsstil. Det är viktigt att förstå vad patienten själv tänker om sitt alkoholbruk, vilken funktion det har och om personen önskar en förändring. Vi vill att patienterna ska bli uppmärksamma på sitt alkoholbruk, så att de kan besluta om förändringar som de själva anser vara förnuftiga.

Behovet av intervention kartläggs. Det kan variera från långsiktig behandling till att göra upp en plan för hur man kan trappa ner bruket.

– Träffarna går ofta ut på att göra upp en plan om patienten vill trappa ner. Vilka dagar ska man dricka? Vilken typ av alkohol? Hur mycket? Kommer man ihåg att dricka vatten? Det är saker som de flesta känner till, men som är bra att ta upp, säger Tvedt.

MODELLEN SPRIDER SIG I NORGE

Stavangers modell med ruskonsulenter anses vara ett lyckat sätt att nå personer med ett dolt alkoholriskbruk och har hjälpt sjukhuspersonal att ta upp alkoholfrågan med patienter. Sedan 2013 har flera norska sjukhus börjat fokusera på alkoholbruk hos patienter inlagda på somatiska sjukhus. Ruskonsulenterna från de olika sjukhusen träffas två gånger om året för att utbyta erfarenheter. ■

NORDISKT UTBYTE AV KUNSKAP INOM MISSBRUKSVÅRDEN (NOLOM)

Nordens Välfärdscenters projekt ”Nordiskt utbyte av kunskap inom missbruksvården” (NoLoM) är ett jämförande forsknings- och utvecklingsprojekt om missbruksbehandling på lokal nivå i Umeå, Stavanger och Århus. Projektet är uppdelat i delprojekt som fokuserar på tre målgrupper: unga personer i 16-17-årsåldern med ett omfattande missbruk, personer med ett dolt alkoholmissbruk och klienter som avbryter substitutionsbehandling.

ENSAMKOMMANDE UNGA

Under de senaste åren har det skett en kraftig ökning av antalet ensamkommande barn och ungdomar i de nordiska länderna. Detta har skapat ett behov av kunskap om hur mottagandet och omhändertagandet av dessa barn och ungdomar ser ut.

Under 2016 startar Nordens Välfärdscenter ett projekt om ensamkommande barn och ungdomar. Projektet startar med att undersöka vad som är gemensam viktig kunskap som behöver lyftas fram och spridas. Behoven och utmaningarna kan se olika ut i respektive land men det kan även finnas gemensamma behov av kunskap.

En kartläggning kommer att göras för att ta reda på från vilka länder barnen kommer, hur många som har kommit till de nordiska länderna under de senaste åren och vad samhället gör för att tillgodose barnens behov. Frågorna handlar exempelvis om hur mottagandet och omhändertagandet arrangeras i respektive land. Hur ser boendesituationen ut? Har de tillgång till skola och hälso- och sjukvård? I projektet ingår även att leta efter och lyfta fram goda exempel på hur man i olika kommuner samordnat mottagandet och omsorgen av de ensamkommande barnen och ungdomarna.

"VILL BYGGA HUS FÖR OLIKA DRÖMMAR"

TEXT: CAROLINE JONSSON

AIDA VAR ETT "ENSAMKOMMANDE BARN" I MIGRATIONSVERKETS STATISTIK. HON HADE FLYTT HEMLANDET I VÄSTAFRIKA NÄR POLISEN FANN HENNE I STOCKHOLM. GÖREL BLEV HENNES GODE MAN. SEX ÅR SENARE ARBETAR AIDA SOM BOENDESTÖDJARE OCH STUDERAR FÖR ATT BLI ARKITEKT. HON VILL SKAPA HEM FÖR OLIKA DRÖMMAR.

35 369 ensamkommande barn sökte asyl i Sverige 2015, enligt Migrationsverket. Av dessa var 2 847 flickor. För sex år sedan var Aida ett av dessa barn. Hon hade flytt hemlandet i Västafrika. Hos Migrationsverket registrerades hon som ett "ensamkommande barn" – ett barn under arton år som kommit hit och sökt asyl utan föräldrar eller annan legal vårdnadshavare.

– Jag visste ingenting om asyl eller var jag befann mig. Polisen upptäckte mig i Stockholm och förde mig till en socialjour där jag fick sova en natt. Jag minns att en tolk förklarade att jag behövde ansöka om asyl. Dagen därpå befann jag mig hos Migrationsverket, berättar Aida

BESKED OM TRYGGHET

När ensamkommande barn ansöker om asyl utser kommunen en god man som företräder dem och hjälper till i kontakter med Migrationsverket. Görel Strand blev Aidas gode man.

– I väntan på asylutredning fanns ingen att tala med, förutom Görel, berättar Aida. Ingen kunde mitt språk på boendet och jag talade inte engelska. Jag tänkte mycket, förstod att jag inte kunde återvända och att jag behövde lära mig svenska.

Inom ett halvår fick Aida uppehållstillstånd för "synnerligen ömmande omständigheter". Hon vill inte tala om flykten eller varför hon flydde. Men hon minns dagen då hon fick beskedet om trygghet.

– Görel ringde mig i skolan och sa att jag skulle skynda mig hem. Jag blev nervös och okoncentrerad. "Får jag inte stanna?", hann jag tänka. På boendet möttes jag av en glad Görel som gav mig blommor. Då förstod jag att jag får vara kvar, men det tog ett tag innan jag kände mig trygg.

– Aida har tagit sig runt halva jordklotet av egen kraft. Hon hade både styrka och ambitioner då hon kom. Socialtjänst och samhället måste medverka till att kanalisera kraften hos de ensamkommande barnen, säger Görel Strand.

"DU MÅSTE BERÄTTA"

Görel Strand är socionom, god man för ensamkommande flyktingbarn och föreståndare för boende för ensamkommande flickor. Efter besked om uppehållstillstånd uppstår ofta tomhet, berättar hon.

– Är det här allt, frågar de sig. Den stora glädjen uteblir. Vad händer nu? Vad har jag för framtid? Kommer jag hitta någon att tycka om, bilda familj, lära mig språket? Tankar som aldrig fått plats i väntan på besked ges plötsligt utrymme.

Många ensamkommande flickor har utsatts för sexuella övergrepp, berättar Görel. Oftast flyr de av egen kraft. De kan ha sålts till män, blivit hotade till tystnad eller blivit vittne till föräldrar som dödats. Många saknar familj i hemlandet, de lever inte. Hos Migrationsverket förväntas de berätta allt.

– Du måste berätta det allra hemskaste, uppmanar jag barnen. Varför behöver du skydd i Sverige? Ofta är de plågade av händelserna, de känner skam och varken orkar eller vågar berätta. Ibland ges avslag för att sanningen uteblir,

säger Görel, som kräver grundläggande kunskap i asyl- och utlänningsrätt hos de juridiska ombuden. Det saknas ibland, konstaterar hon.

– Ombud och tolk bör dessutom ha kunskap och erfarenhet av att tala med asylsökande barn, tillägger hon.

Migrationsverket har särskilda barnutredare med specifik kompetens. Samma krav borde ställas på juridiska ombud, menar Görel.

VILL SKAPA HEM FÖR ANDRA

Snart flyttar Aida till en lägenhet i Stockholms förort. Görel placerade henne i bostadskön vid ankomst. Nu är det Aidas tur.

– Aida har tagit sig runt halva jordklotet av egen kraft. Hon hade både styrka och ambitioner då hon kom. Socialtjänst och samhälle måste medverka till att kanalisera kraften hos de ensamkommande barnen. De har mycket att ta igen – men också mycket att ge.

”JAG BLEV NERVÖS OCH OKONCENTRERAD. ’FÅR JAG INTE STANNA?’, HANN JAG TÄNKA.”

Första året i Sverige bodde Aida på två boenden. Sedan följde träningslägenhet, studentlägenhet och att dela lägenhet med kompis. Idag jobbar hon som boendestödare för ensamkommande. Snart skriver hon högskoleprovet.

– Jag vill bli arkitekt. Kärleken till fastigheter har alltid funnits. Jag kommer från ett fattigt land. Jag har sett mycket. En dag önskar jag återvända till landet i Västafrika och bygga nya hem. Olika hus för olika drömmar. För mig är ingenting omöjligt. Om andra människor kommer till mitt hemland för att bygga fastigheter, varför skulle inte jag kunna bidra?

RÅD INFÖR MOTTAGANDET

Hon minns mottagandet i Sverige som ganska bra. Det blev fel med någon socialsekreterare och ibland uppstod konflikter bland barnen på boendet, men hon hade Görel och en kontaktperson. De var viktiga under första tiden. Hon känner sig dock besviken på bristande information. Längre bodde hon på ett boende i tron om att hon automatiskt skulle få en vanlig lägenhet. Det var aldrig aktuellt.

– Hade jag bara vetat vad som gällde hade jag gjort annorlunda. Informera ensamkommande barn om vägar till boende och arbete, lyssna till dem och ta tillvara deras styrka, uppmanar hon.

Några månader efter ankomsten placerades Aida i introduktionsklass för ensamkommande i grundskolan. Därefter läste hon in gymnasiet på folkhögskola. Svenskan lärde hon sig snabbt.

– I det här landet tror många att språket är lösningen på allt. Det är inte så. Hur får man ett jobb? Berätta hur man gör. Läraren i skolan har en viktig roll, här behövs en trygg person som vågar ställa krav på de ensamkommande eleverna, säger Aida.

ALLA BARNS RÄTT TILL SKOLGÅNG

Aida har besökt psykolog några gånger, men avbrutit samtalen.

– Varför ska jag tala med en främling? I mitt hemland litar man inte på myndigheter. Jag behövde en vän första tiden, men det var svårt. På boendena blandas ensamma barn från olika kulturer med olika bakgrund. Flickorna på ett boende uteslöt mig. De hade gemensamma hemländer. Idag har jag många vänner.

Hon efterlyser samarbete mellan ankomstboenden, moskén och svenska kyrkan. Det skulle kunna förebygga konflikter om de ensamkommande barnen fick möjlighet att diskutera hur de kan tillämpa sin tro i Sverige, säger Aida. Görel efterlyser obligatorisk utbildning för gode män.

– Dessutom behövs mentorskap, jourtjänst för gode män och snabb placering i introduktionsklass för nyanlända barn. Det är inte rimligt att det ska dröja 3-4 månader för en skolplacering. Barnen som flytt har samma rätt att gå i skolan som barnen som är födda här. ■

MOTTAGANDE AV ENSAMKOMMANDE – RÅD FRÅN AIDA OCH GÖREL

- Lyssna på de ensamkommande
- Informera barnen – ge kunskap om vägar till boende och arbete, kultur och demokrati
- Påbörja skolplaceringen tidigt – alla barn har rätt att gå i skolan enligt FN:s barnkonvention
- Stärk lärarens roll – det behövs trygga personer som kan ställa krav på barnen
- Utforma samarbete mellan ankomstboenden, moskén och svenska kyrkan
- Inför obligatorisk utbildning för gode män, mentorskap och jourtjänst före tillsättning av ordinarie god man
- Utbilda juridiska ombud i grundläggande kunskaper i asyl- och utlänningsrätt, se till att de har erfarenhet av att tala med barn och kunskap om posttraumatiska symptom

A man with a light beard is wearing a white t-shirt. The t-shirt has bold black text. At the top, it says 'KUNSKAP' in large letters, followed by 'PÅ TURNÉ I NORDEN' in slightly smaller letters. Below this is a double horizontal line, then '2016-2017' in large letters, followed by another double horizontal line. At the bottom, there is a list of countries: 'SVERIGE', 'NORGE', 'DANMARK', 'FINLAND', 'ISLAND', 'FÄRÖARNA', 'GRÖNLAND', and 'ÅLAND'. The man is standing outdoors, and a red, torn-edge graphic is in the top right corner.

KUNSKAP

PÅ TURNÉ I NORDEN

2016-2017

**SVERIGE
NORGE
DANMARK
FINLAND
ISLAND
FÄRÖARNA
GRÖNLAND
ÅLAND**

FÖR ATT SPRIDA VÅR KUNSKAP INOM NORDEN GENOMFÖR VI VARJE ÅR SEMINARIETURNÉER I DE NORDISKA LÄNDERNA OCH DE SJÄLVSTYRANDE OMRÅDEN.

UNDER 2016 OCH 2017 KOMMER VI ATT TURNERA MED TVÅ SPÄNNANDE TEMAN. VI SKA INSPIRERA OCH KONKRETISERA FÖR BESLUTSFATTARE VAD DE MÅSTE INVESTERA I FÖR ATT FÖRBÄTTRA VÄLFÄRDEN FÖR VÅRA UNGA. OCH VI KOMMER ATT GE KOMMUNER VERKTYG FÖR HUR DE BÄST KAN ARBETA MED VÄLFÄRDSTEKNOLOGI.

UNGAS PSYKISKA HÄLSA, ARBETE OCH UTBILDNING

Projektet "Unga in i Norden - psykisk hälsa, arbete, utbildning" belyser sambandet mellan ungas psykiska hälsosituation och deras situation i skolan och senare övergång till egen försörjning. Vi lyfter fram verksamheter och projekt som visat sig skapa förutsättningar för unga att kunna ta ett steg in i samhället genom antingen studier eller arbete. Vi vill inspirera och konkretisera för beslutsfattare vad de ska investera i för att förbättra välfärden för Nordens unga.

PÅ TURNÉ UNDER HÖSTEN 2016!

VERKTYG FÖR VÄLFÄRDSTEKNOLOGI

Välfärdsteknologi har länge definierats som spännande och innovativa pilotprojekt. Nu är det dags att bli en integrerad del av den sociala servicen. Projektet "CONNECT" ger kommunerna i Norden en komplett verktyglåda för hur de ska arbeta med välfärdsteknologi. Verktyglådan innehåller "best practice"-verktyg för varje steg i processen med att implementera välfärdsteknologi. Ett gemensamt arbetssätt kommer även att underlätta för Nordens kommuner att dela erfarenheter och resultat, inte bara på nationell utan även internationell nivå.

PÅ TURNÉ UNDER 2017!

AKTUELLA DATUM, PLATSER OCH MER INFORMATION

nordicwelfare.org/turne

VITENSKAPELIG TIDSSKRIFT OM NORDISK VELFERDSFORSKNING

Nordens Velfärdscenter etablerer et vitenskapelig tidsskrift om nordisk velferdsforskning. Tidsskriftet *Nordisk välfärdsforskning / Nordic Welfare Research* skal utgi forskningsbaserte temanummer innen ulike velferdspolitiske områder, slik som levekår og livssituasjon i befolkningen, arbeidsliv, sosiale tjenester, omsorg (vård), folkehelse og funksjonshemming.

Artikler vil være fagfellevurdert og meritterende for forskere. Det er etablert et redaksjonsråd bestående av høyt kvalifiserte fagpersoner fra de fem nordiske landene. Tidsskriftet publiseres elektronisk, open access. Innholdet skrives på skandinavisk språk, samt engelsk. Det er planlagt to utgivelser hvert år, hvorav første nummer høsten 2016. Utgiver er Universitetsforlaget i Oslo.

Målgrupper for tidsskriftet er forskere og akademikere, politiske og administrative beslutningstakere, profesjonsutøvere, interesseorganisasjoner, studenter og media i Norden.

Redaktør for *Nordisk välfärdsforskning* vil være Terje Olsen. Han har tidligere arbeidet ved Nordens Velfärdscenter som prosjektleder og er til daglig seniorforsker ved forskningsinstituttet Nordlandsforskning i Norge.

LYCKAT SAMARBETE

TEXT: ANNA-KARIN FLORÉN

MÄNNISKOR MED PSYKISK OHÄLSA BEHÖVER OFTA STÖD FRÅN FLERA VÄLFÄRDSAKTÖRER – SOM SINSEMELLAN HAR SVÅRT ATT KOMMUNICERA. I VÄRSTA FALL BLIR MÄNNISKOR SKICKADE MELLAN OLIKA HANDLEDARE PÅ OLIKA KONTOR SOM LÄMNA OLIKA UPPGIFTER. MEN BEHÖVER DET VERKLIGEN VARA SÅ SVÅRT? SMÅ MULTIKOMPETENTA TEAM VERKAR LYCKAS DÄR DET VANLIGA MYNDIGHETSARBETET GÅR BET.

SAMORDNINGSTEAMET I SALA

Samordningsteamet i Sala har tre anställda. Den totala budgeten är 1,8 miljoner och då ingår löner och alla aktiviteter. Vid ett och samma tillfälle har teamet drygt 30 deltagare i verksamheten. 80-90 procent har psykisk ohälsa, men sjukdomsbilden kan se olika ut. De stannar i verksamheten så länge de behöver, från några månader till flera år.

PSYKISK OHÄLSA

Psykisk ohälsa är ett brett begrepp som omfattar allt från mildare odiagnostiserade tillstånd som stress, oro och ångest, till psykiatriska tillstånd som depression och psykossjukdomar.

Det doftar nybryggt kaffe. I rummet innanför entrén ligger ett café. Inredningen är charmig med omaka semiantika, men nymålade, bord och stolar. Det kunde lika gärna vara ett fik nere på stan.

– Vi vill att det ska kännas trevligt att komma hit, säger Anette Häggkvist, verksamhetschef på Sala samordningsteam.

Samordningsteamet har sina lokaler i en nedlagd skola i utkanten av Sala. Hit kommer personer som har behov av stöd från flera samhällsaktörer som vården, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Drygt 80 procent av besökarna har psykisk ohälsa.

En av dem är behandlingspedagogen Heidi Vesterheim. Hon har varit sjukskriven på grund av utmattning i flera omgångar sedan tidigt 2000-tal.

– Den enda myndighetskontakt jag hade innan jag kom hit var ett telefonsamtal från Arbetsförmedlingen varje vecka. De undrade vilka jobb jag hade sökt. Det var fruktansvärt stressigt när jag mätte så dåligt. Och på vårdcentralen möttes jag av nya stafettläkare vid varje besök.

I samordningsteamet arbetar, utöver Anette Häggkvist, en kurator, en arbetsförmedlare och två socialkonsulenter. Deltagare som inte vill gå till läkaren själva får sällskap av kuratorn och de som är aktivt arbetssökande får stöd av arbetsförmedlaren. I samordningsteamets styrgrupp finns alla parter med; Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommunen och vården.

SAMVERKAN – EN NORDISK TREND

Utvecklingen i Sverige går mot ökad samverkan mellan myndigheterna och knyter an till en nordisk trend som funnits i drygt tio år. I Sverige märks den framför allt på det ökande antalet samordningsförbund, där personal från vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa samarbetar. Idag finns cirka 80 samordningsförbund. Samverkansformerna kan se olika ut.

– I många fall innebär samordningsförbundens arbete att personal från olika myndigheter ses på möten och diskuterar samarbetsformer. Att som i Sala arbeta tillsammans nära deltagarna är mindre vanligt, säger Jonas Wells, utvecklingsansvarig på NNS, Nationella nätverket för samordningsförbund.

Behovet av samordning har ökat med Arbetsförmedlingens nya uppdrag – med reformerna inom sjukförsäkringen, etableringsuppdraget och den ökande psykiska ohälsan i samhället.

– Personer med psykisk ohälsa behöver ofta långvarig vård, parallellt med insatser från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och socialtjänsten. Bristande kommunikation mellan myndigheterna gör att handläggningstiderna blir onödigt långa. För individen tar det längre tid att komma tillbaka till studier eller arbete efter en sjukskrivning, säger Henrietta Stein, direktör på avdelningen Rehabilitering till arbete, på Arbetsförmedlingen.

Medarbetare på Arbetsförmedlingen har länge efterfrågat bättre samarbete med vården, då framför allt med psykiatri. Därför startar Arbetsförmedlingen ett utvecklingsarbete

Henrietta Stein, direktör för avdelningen Rehabilitering till arbete.

i höst för att klarlägga hur samarbetet mellan myndigheten och vården kan förbättras.

– För personer som inte redan finns i vårdkedjan när de kommer till oss, utan har svårigheter som inte är diagnostiserade eller behandlade, är situationen ofta svår. Vi har inte stöd i lagen att remittera, men kan i bästa fall hjälpa till med en kontakt på vårdsidan, säger Henrietta Stein.

– Ett av problemen, som vi ser det, är att psykiatri är underdimensionerad. Sen ska man komma ihåg att det är stora lokala variationer i samarbetet.

SOCIALT STÖD ELLER VÅRD?

– Myndigheter kommunicerar via intyg. Men en diagnos på ett papper säger inte så mycket. Det säger Barbro Sinner, psykiater som har arbetat som konsult åt Försäkringskassan i samband med satsningar för att underlätta vägen ut i arbete eller praktik för unga med psykisk ohälsa.

– Vården skulle kunna ha en pedagogisk roll och stötta välfärdsaktörer och arbetsgivare genom att tolka mellan diagnos och funktion. Det är lättare att förstå en bruten hand än en bruten själ, säger hon.

Ing-Marie Wieselgren är psykiatrisamordnare på SKL. Hennes erfarenhet är att språkförbistring är en orsak till kommunikationssvårigheterna.

– Olika myndigheter har olika regelverk och olika vokabulär, säger hon.

En annan faktor som förvärrar är att vårdens organisationer är pressade.

– Vårdcentralernas personal har patienter inbokade en gång i kvarten. Cirka tjugo procent av psykiatri bemannas av hyrläkare vilket gör att patienter möter nya läkare hela tiden. Det är också brist på psykologer och specialistsjuk-

sköterskor. Det kan vara svårt att hinna med samverkan och rådgivning till andra myndigheter, säger Wieselgren.

Ing-Marie Wieselgren tror på tekniska lösningar, som kan underlätta kommunikationen. Hon föreslår en app för snabbkommunikationen.

Anette Häggqvist i Sala tycker inte att det går att skylla dålig kommunikation på yttre faktorer.

– Som team måste vi kunna samtala över språkförbistring, bristfälliga datasystem och regelverk, även om vi har olika arbetsgivare. Det är inga problem, säger hon.

– Jag tror att vården ofta får ta emot människor som snarare har sociala svårigheter. De får snabbt en diagnos. Men vi lurar oss själva. När deltagarna kommer till oss minskar de sin vårdkontakt. Många vänder sig till vården för att de är desperata och rädda.

NORGE GÅR FÖRE

Norge har kommit långt. Med NAV-reformen som inleddes 2006 inrättades lokala center som samlar många välfärds-tjänster under samma tak, för att brukare ska slippa bli runt-skickade mellan olika myndigheter.

Inom ramen för NAV startades 2008 ”Senter for jobbmestring” för personer med ångest eller depressionsproblematik och som saknar arbete eller befinner sig i sjukskrivning. Deltagarna får ett kombinerat stöd med arbetslivsinriktad kognitiv terapi och ett individuellt jobbstöd. Personalen, som arbetar tillsammans, är psykologer och specialister på psykisk ohälsa och arbetsmarknad.

– Senter for jobbmestring har god effekt på långtidssjukfrånvaron. Resultaten av våra effekttudier är tydliga, säger Silje Endersen Reme, forskare vid UNI Research, till forsknings-centrets nättidning.

Forskningscentrets utvärdering visar att fyra av tio har kommit tillbaka i anställning eller fått nya arbeten snabbare än de skulle ha gjort utan en likande satsning.

Också i Finland finns liknande lösningar med Servicecenter som tar emot människor som står långt från arbetsmarknaden av olika skäl. Här kan de få både hälsoundersökningar och psykologstöd inför en matchning mot arbetsmarknaden.

– I Sverige har vi ett mer splittrat välfärdssystem med fler aktörer än i resten av Norden. I Sverige är Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan nationella myndigheter medan sjukvården sköts av landstinget och kommunerna tar hand om omsorg och skolor. Det gör situationen mer komplicerad, säger Jonas Wells.

VIKTIGT MED SOCIAL SAMVARO

Efter tre år hos samordningsteamet, med stöd av personalen och andra deltagare, känner sig Heidi Vesterheim redo att börja studera till hälsovägledare. Hos samordningsteamet har hon fått möjlighet att återhämta sig i egen takt, tycker hon.

– I början var jag här någon gång i veckan, när jag orkade. Nu är jag här i stort sett varje dag, säger Heidi Vesterheim.

UNGA IN I NORDEN

Nordens Välfärdscenter driver projektet "Unga in i Norden - psykisk hälsa, arbete, utbildning" som sätter fokus på unga nordbor mellan 16 och 29 år. Ett syfte är att ta fram kunskap som är användbar i utvecklingen av insatser till unga i Norden med risk för psykisk ohälsa och social marginalisering.

Vi vill inspirera och konkretisera för beslutsfattare vad de ska investera i för att förbättra välfärden för Nordens unga.

nordicwelfare.org/unga-in-i-norden

Samordningsteamet i Sala erbjuder aktiviteter som friskvård, cykling och promenader. Det finns också samtalsgrupper med till exempel kognitiv eller existentiell inriktning, där deltagarna kan lära känna sig själva bättre.

– När man blir sjuk är det lätt att tappa kontakten med vänner och familj. Förut var jag jätteensam. Men när jag inte har dykt upp här har någon i teamet ringt. Det räcker för att jag ska orka komma hit. Här finns det trevliga människor som vet vad man går igenom, säger Heidi Vesterheim. ■

Heidi Vesterhiem (till vänster i bild) har varit deltagare hos Sala samordningsteam i snart tre år.

– Förutom den fantastiska personalen så finns det alltid trevliga människor att prata med här, som förstår vad man går igenom, säger hon. Här tillsammans med verksamhetsledare Anette Häggqvist.

NORDPUB - FRI ADGANG TIL NORDISK VIDEN

TEXT: NIELS STERN

DET NORDISKE SAMARBEJDE PRODUCERER HVERT ÅR STOR MÆNGDER VIDEN OM NORDEN OG NORDISKE FORHOLD. DENNE VIDEN SKAL BRUGES AF POLITIKERNE TIL AT TRÆFFE GODE BESLUTNINGER OG UDVIKLE POLITIKKER, SOM VIRKER.

Baseret på grundige undersøgelser og forskning gennemfører Nordisk Ministerråd med sine mange institutioner analyser, der emnemæssigt dækker meget bredt, for eksempel fra miljø og klima til sundhed og velfærd, fra forskning og uddannelse til bioøkonomi og grøn vækst.

Den viden, som Nordisk Ministerråd derved producerer publiceres blandt andet i et stort antal rapporter og policy briefs. De udgives åbent og tilgængeligt i henhold til Nordisk Ministerråds Open Access policy (se www.norden.org/openaccess).

Publikationerne samles og kan downloades gratis fra Nordisk Ministerråds fælles publikationsportal NordPub: www.norden.org/NordPub.

PORTALEN ÅBNEDE

26. MARTS 2014

11

**INSTITUTIONER OG SAMARBEJDSORGANER,
SEKRETARIATET, 13 ARBEJDSGRUPPER
I NORDPUB**

DEN 26. MARTS 2014 VAR DER CA.

2800

**PUBLIKATIONER I NORDPUB.
TO ÅR SENERE ER DER**

4000

PUBLIKATIONER.

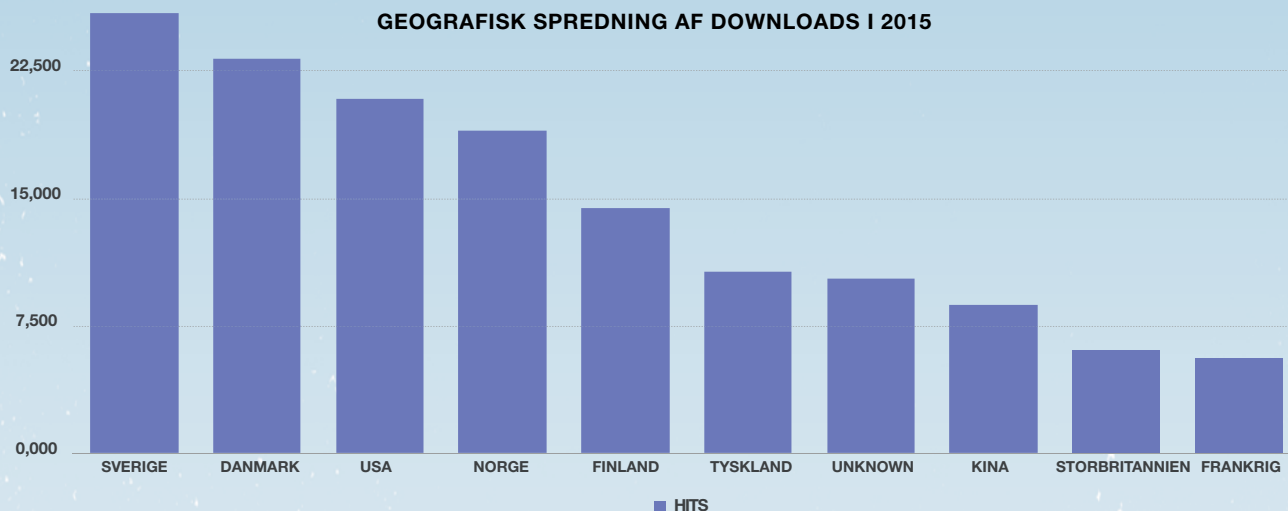
ANTAL PUBLIKATIONER OM SOCIAL OG HÄLSA:

446

DOWNLOADS/MÅNED I GENNEMSNIET
2014/2015/2016

5286/17153/25934

GEOGRAFISK SPREDNING AF DOWNLOADS I 2015

SNÖ

Jag lägger mig ner i den lilla snöhögen. Känner hur den lätta snön packas och formar sig efter min kropp, likt en form. Solens strålar når mitt ansikte och tillsammans med de små lätta flingorna som dalar ner från himlen skapar de en dans av värme och kyla på mina kinder. Ligger där ett tag tills min lilla dotter kastar sig över mig. Så kommer jag tillbaka till leken vi påbörjade. Snöbolls-krig, ett krig med glädje och värme. I alla fall tills man får ner snö innanför tröjan, för då blir det oftast vapenvila.

Det står ett par skidor nerstuckna i snön intill mig. Känner tolkens hand dyka upp i min och orden byggs upp från handen in till innanför mitt pannben. ”Alva vill åka lite skidor”.

Fragment. Synen vittrar, min hörsel förtvinar, men mitt minne består. Där finns liftan, där finns matstället, där finns den långa backen som kallas för dansbanan. Hade jag stått här nu för första gången utan dövblindtolk och utan 30 år av skidåkning på samma ställe i ryggen, så hade jag inte sett något av det. Allt hade varit en röra av svårtolkade intryck. Mitt minne minns och bygger upp en värld som jag var så delaktig i tidigare. Åren har passerat och jag står kvar i samma backe fast med minnet som målande bild. Allt vecklar ut sig.

TEXT: TORBJÖRN SVENSSON

Den lilla pojken med de små skidorna, pipande hörapparater och den neddragna mössan har blivit en vuxen man. En man med egna små barn runt benen, med en varselväst ovanpå sina skidkläder och två dövblindtolkar vid sin sida. Snön är densamma, doften av pommes och korv sköljer fortfarande över en i backen och solen snurrar sitt vanliga varv över himlavalvet. De knottiga bergstopparna skär fortfarande med sina klippor upp i skyn och lär göra så i många livstider framåt. Men jag är inte densamma. Så när jag står där med de vita stavarna i mina händer så tar den lilla pojkens intryck och minnen mig tillbaka i tiden, medan tolkens händer för mig framåt i tiden, till nuet.

Jag står i många världar. Mitt minne och mina känslor för mig långt bakåt i tiden. En tid då jag såg alla dessa saker som för mig idag är höljt i dunkel. Jag befinner mig även i stunden och tar in alla de intryck och upplevelser jag kan ta in för att så spara dessa till framtiden. Alva kastar en välriktad snöboll och jag drar in ett andetag fyllt med hög luft. Känner mig så lyckligt lottad över att få vara här, för det är inte självklart att det blivit så. Livet är inte självklart med någonting.

Inte ens att man får behålla sina sinnen.

TORBJÖRN SVENSSON

Torbjörn föddes 1983 med en grav hörselnedsättning. 2012 diagnostiserades han med Ushers syndrom typ 2. Det är samlingsnamnet för en grupp närbesläktade sjukdomar som ger syn- och hörselnedsättning. Syndromet är den vanligaste orsaken till dövblindhet.

Efter diagnosen beslutade sig Torbjörn för att skriva om sina känslor och sitt liv i bloggen "Att leva med RP" (rpblogg.wordpress.com).

FAKTA OM DÖVBLINDOMRÅDET

Nordens Välfärdscenters dövblindarbete ska bidra till att främja lika möjligheter och deltagande i samhället för personer med dövblindhet.

Uppdraget omfattar utbildning, utvecklingsarbete, initiering och koordinering av gränsöverskridande samarbete mellan nordiska dövblindverksamheter och organisationer, samt europeiskt och internationellt samarbete.

En viktig uppgift är att samordna utveckling och förmedling av kunskap i Norden genom projekt, nätverk, arbetsgrupper och seminarier.

5000

F04490514

SAMKVÆMT LÖGUM NR.10
29. MARS 1961

Steingrímur Þorvaldsson
Þorvaldur Th. Thorgeirsson

SEÐLABANKI
ÍSLANDS

GAMBLING PÁ ISLAND ÖKADE EFTER KRISEN

LÅGA INSATSER MED CHANS TILL STORA VINSTER LOCKADE ISLÄNNINGAR ATT SPELA PÅ LOTTERI I KÖLVATTNET AV DEN EKONOMISKA KRASCHEN 2008. ANDELEN SOM SPELADE ÖKADE, MEN GAMBLINGPROBLEMEN FÖLJDE INTE SAMMA MÖNSTER. DET VAR EN SÄRSKILD GRUPP SOM STOD FÖR ÖKNINGEN AV SPEL: UNGA MÄN SOM SPELADE NÄTPOKER, SÄGER FORSKAREN DANIEL ÓLASON.

TEXT: JULIUS VON WRIGHT

Året 2008 medförde en enorm ekonomisk krasch på Island. De tre största bankerna gick i konkurs, den isländska kronan halverades i värde och hushållens skulder sköt i höjden. Med den nya ekonomiska situationen kom också nya mönster i islänningarnas gamblingvanor. Chansen att vinna stort med små insatser lockade islänningar att satsa på spel som lotto medan spel med små vinster inte längre erbjöd samma frestelse.

– Det här bekräftar tidigare amerikanska studier som visar att människor spelar mer på lotteri under ekonomiska kriser. Fler köpte också skraplotter, men spel på automater minskade, säger Daniel Ólason, som arbetar på psykologiska institutionen vid Islands universitet och har studerat hur islänningarnas gamblingvanor förändrades efter krisen.

Bakom siffrorna gömmer sig samtidigt en annan bild. Efter 2008 började fler islänningar spela på lotto, men med mindre insatser per gång. Fler lotter, färre rader.

– Det är förståeligt. Oddsens för att vinna är låga, men de är obefintliga om man inte alls spelar, så man spelar lite åt gången, säger Ólason.

GAMBLING EN ICKEFRÅGA I ISLAND

En studie från 2011 visar att 10 procent fler islänningar spelade på lotto jämfört med 2007. Problematiskt spelande ökade något under denna period, men förändringen var varken kopplad till lotto eller till den breda allmänheten. Det var unga män som började spela kortspel på nätet, som till exempel poker, som stod för förändringen.

Det är svårt att säga om denna ökning beror på recessionen eller om den är

ett resultat av att internetcasinon blir allt vanligare.

Gamblingsituationen på Island är lik den i många andra länder. Majoriteten har spelat någon gång under det senaste året medan ungefär var sjunde spelar veckovis. Ser vi på problematiskt spelande sjunker siffran till under en procent av befolkningen. Ólason säger att gambling sällan diskuteras på Island och problematiskt spelande ses som ett marginellt problem.

– Det finns de som påverkas av gambling, men alternativen är väldigt få för dem som söker hjälp. Vi har inget organiserat preventionsarbete mot problematiskt spelande. Det är ett område som lätt förbises, säger Ólason.

UPPBYGGT AV LICENSER

Pengospel på Island är organiserat med licenser som ansöks från justitteministeriet, men beviljas endast till allmännyttiga aktörer. Islands universitet säljer exempelvis skraplotter, har spelautomater och organiserar ett lotteri, där intäkterna går till att finansiera universitetets byggnader och utrustning. Olika former av lotto, bingo, skraplotter, spelautomater och vadslagning är tillåtet, men casinon är förbjudna. Olagliga casinon förekommer i väldigt liten skala och marknaden är liten, säger Ólason. Intresset för att göra casinon lagliga finns däremot bland

politiker. Det är en fråga om ideologi, tror Ólason.

– I fjol förkastade parlamentet ett lagförslag om legalisering av casinon, men jag tror att vi kommer att se casinon på licens i framtiden. De som är för casinon säger att det kunde locka turister, men jag tror inte att man kan starta ett endast för turister. Man måste få lokala invånare att spela också, men marknaden är liten, säger Ólason.

– Det har också blivit en ideologisk fråga om rätten att begränsa andras val, säger Ólason. ■

Daniél Ólason

Artikeln kommer från popNAD.com som skriver populärvetenskapligt om alkohol, narkotika, gambling, doping och tobak i Norden. Webbplatsen följer med och bevakar debatten inom området och publicerar artiklar på svenska, norska, danska och finska.

NÅR VELFÆRDSTEKNOLOGI GØR HVERDAGEN LETTERE

TEKST: MARIA-TERESA GRØNNING FAURHØJ

TEKNOLOGI. VI BRUGER DET ALLE SAMMEN HVER ENESTE DAG. OFTE ER DET DET FØRSTE VI KIGGER PÅ OG DET SIDSTE, VI LÆGGER FRA OS, FØR VI GÅR I SENG. HVER DAG HJÆLPER VELFÆRDSTEKNOLOGI EN RÆKKE BORGERE TIL AT OPRETHOLDE EN MERE SELVSTÆNDIG LIVSFØRELSE.

- Kammertjener...
- Hvad kan jeg gøre for dem?
- Tænd lyset i stuen.
- Den klarer jeg!

Vi er på besøg hos 23-årige Andreas Rosthøj på bostedet Munkehatten i Odense Kommune. Han er en af de få danskere, som prøver kræfter med stemmestyring. En funktion, som gør det muligt for Andreas at udføre basale funktioner i hjemmet. Andreas er spastisk lammet i benene, og ved hjælp af sin elektroniske kammertjener kan han udføre daglige gøremål og funktioner på egen hånd.

– Før jeg fik stemmestyring, skulle jeg have personalet til at åbne en dør for mig. Det var jeg temmelig træt af. Efter at jeg har fået stemmestyring, er jeg blevet meget mere selvhjulpnen. Jeg kalder på min kammertjener, og ved at sige nogle enkelte kommandoer hjælper den mig med mange praktiske ting i min hverdag, fortæller Andreas Rosthøj.

Ved at kalde på sin elektroniske kammertjener kan han blandt andet trække gardiner for og fra, tænde lyset samt åbne døre og vinduer ved hjælp af stemmens brug.

HØFLIG KAMMERTJENER

I lejligheden på Munkehatten står kammertjeneren altid til rådighed. Den er indstillet til udelukkende at reagere på Andreas' stemme og opfylde hans ønsker. Andreas hører til den gruppe af borgere, som har gavn af stemmestyring, da det kræver, at man kan bruge og kontrollere sin stemme til at give kammertjeneren kommandoer. Selvom Andreas har talemåderne i orden, har

Efter at jeg har fået stemmestyring, er jeg blevet meget mere selvhjulpnen, säger Andreas Rosthøj.

det til tider været en udfordring at vænne sig til den nye velfærdsteknologi.

– Nogle gange beder jeg personalet om at gøre noget for mig, fordi jeg glemmer, at jeg har stemmestyring. Så beder de mig om at gøre tingene selv, fordi de ved, at jeg godt kan. Jeg skal bare lige huskes på det, forklarer Andreas Rosthøj, som i de seneste to år har prøvet kræfter med stemmestyring. En funktion, som han stadig føler, at han kan blive bedre til at udnytte optimalt.

– Det har taget lidt tid for mig at lære at bruge stemmestyring, fordi man

skal tale tydeligt. Jeg skal hele tiden blive ved med at øve mig. Jeg er ikke det mest tålmodige menneske, men jeg har lært at tale pænt til den. Nu har jeg vænnet mig til, at den er der, så jeg kan slet ikke forestille mig at skulle undvære det, griner Andreas Rosthøj.

MEGET MERE FORBUNDET

På den tablet Andreas har installeret ved siden af sin computer, viser han sin kalender frem. Den er fuld af aktiviteter og planer for det næste stykke tid. På sin tablet kan Andreas blandt andet nemt holde kontakten til venner og familie ved lige.

– Det er blevet meget nemmere for mig at ringe til dem, jeg vil. I stedet for at bruge en almindelig telefon, kan jeg nemt lave et videoopkald til mine forældre uden at skulle have hjælp af personalet, fortæller Andreas. Han videochatter ofte på Skype med sine forældre, som også kan se, at velfærdsteknologien gør livet meget nemmere for deres søn.

På væggene vidner de mange musikplakater og billedcollager med venner og familie også om et meget socialt og aktivt menneske. De afslører Andreas' passion for især koncert- og sportsoplevelser. Ud over at arbejde tre dage om

ugen i et beskyttet værksted, elsker Andreas nemlig at komme ud til koncerter eller at støtte det lokale fodboldhold.

Velfærdsteknologi giver hver dag Andreas mere frihed, alligevel er han afhængig af personalet, når han for eksempel skal have hjælp til at komme ud af sengen.

– Om morgenen skal jeg bruge rigtig meget hjælp, men så snart jeg kommer over i min kørestol, kan jeg gøre en masse ting selv, blandt andet på grund af stemmestyring. Det giver mig en meget større frihed og er kommet til

at betyde rigtig meget for mig. Jeg tror også, at velfærdsteknologi kan blive en endnu større del af min hverdag i fremtiden, slutter han.

Besøget hos Andreas har nået sin ende. På vej mod udgangen lyder Andreas' stemme bag os:

– *Kammertjener...*

– Hvad ønsker de?

– *Luk døren til stuen.*

– Javel.

PROJEKTEN CONNECT OCH NORDISK TÆNKETANK

Nordens Velfærdscenter driver projektet CONNECT som søger at styrke de nordiske kommunernes kompetencer indenfor arbejdet med velfærdsteknologi. CONNECT har identificeret en optimal struktureret proces for hvordan man griber arbejdet an, og har dertil lavet en "best practice" værktøjskasse til hvert af de ni skridt som findes i denne proces. En fælles nordisk ramme for arbejdet har potentialet til at styrke både det nordiske marked for velfærdsteknologi, men ligeledes samarbejdet mellem kommunerne, nationalt og nordisk.

nordicwelfare.org/connect

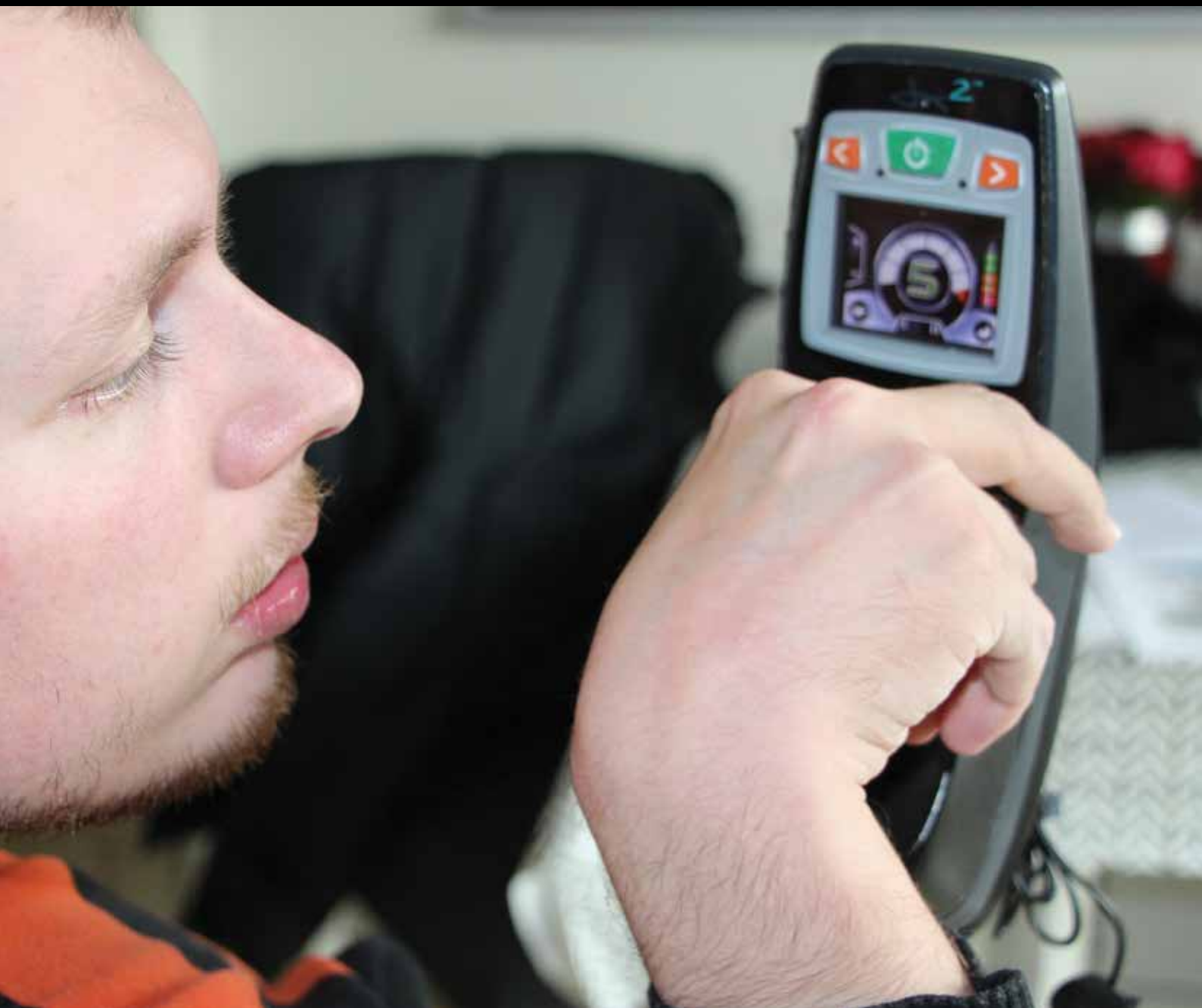
Nordens Velfærdscenter driver ligeledes en Nordisk tænketank bestående af ti eksperter. Tænketanken behandler hvert år en vigtig problemstilling indenfor det velfærdsteknologiske område, hvortil de udgiver en publikation med anbefalinger til hvorledes denne problemstilling bedst muligt imødegås.

nordicwelfare.org/Nordisk-Tanquetank

FAKTA OM STEMMESTYRING

Stemmestyring er en stemmestyret computer og bruges ofte af svært handicappede borgere. Stemmestyring kan bruges til for eksempel at betjene vinduer, lys, gardiner, døre, fjernsyn m.m. uden hjælp fra personale. Det giver borgerne øget privatliv og selvstændighed til at kunne udføre daglige gøremål selv.

VI LYSSNAR PÅ DE UNGA

Flera av Nordens Vålfärdscenters projekt handlar om barn och unga. Vi har till exempel arbetat med ämnet barnfattigdom och vi har även sammanställt kunskap om hur man kan förbättra situationen för fosterhems-placerade barn.

Under 2016 turnerar vi i Norden med våra kunskaper från projektet "Unga in i Norden – psykisk ohälsa, arbete, utbildning" och vi startar även ett nytt projekt om ensamkommande flyktingbarn.

För oss är det viktigt att inte bara forskare, tjänstemän eller andra sakkunniga kommer till tals i våra projekt, utan även de som det faktiskt handlar om – barnen och ungdomarna. I flera av våra projekt har unga fått berätta om sina upplevelser och kunnat framföra åsikter och förslag under samlingar eller intervjuer.

STRATEGIN "BARN OCH UNGA I NORDEN"

I april 2016 antog Nordiska ministerrådet strategin "Barn och unga i Norden - en tvärssektoriell strategi för nordiska ministerrådet 2016-2022". Syftet med strategin är att ge en gemensam riktning och plattform för de olika ministerrådens arbete för och med barn och unga.

Ett av de övergripande målen med strategin är att hela minister-rådet i högre utsträckning ska integrera ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i sitt arbete och därmed i högre grad belysa och beakta barns och ungas egna röster.

Strategin innehåller en vision: Norden ska vara den bästa platsen i världen för barn och unga.

(Från projektet "Nordens barn - Fokus på barn i fosterhem")
OM KONTAKTEN MED DEM SOM SKALL HJÄLPA

Flera av ungdomarna som bott i fosterhem efterfrågar en bättre och mänskligare kontakt med sina socialarbetare och större fokus på det som händer här och nu och på framtiden. Socialt arbete är inte bara överföring av information.

"Jag är en människa, inte en sak. Man måste prata direkt med ungdomen, inte bara med de vuxna. Jag tror att det hade varit bra att inkludera ungdomar och fosterföräldrar i utbildningen av socialarbetare. Jag tror att de skulle bli mer förberedda på sitt jobb på det sättet och kanske bli bättre på att kommunicera med barn och ungdomar. Och vem som helst kan inte bli socialarbetare. Man måste välja rätt personer och de måste få bästa möjliga utbildning."

PUBLIKATIONER MED
UNGAS RÖSTER

På vår webbplats finns flera intressanta publikationer som rör situationen för barn och unga. Du kan ladda ner dem som pdf:er eller beställa hem dem kostnadsfritt.

nordicwelfare.org/publikationer

(Från projektet "Barnfattigdom")
VAR JEG EGOISTISK?

"Da jeg var liten kunne det å spørre om nye sko eller en regnjakke være vanskelig, fordi jeg så at mamma hadde lite med penger. Så jeg følte meg veldig egoistisk om jeg spurte om det, selv om jeg trengte det. Det var som om man ba om noe som var så vanskelig. Og man følte seg slem og kravstor for at man trengte det. Hver gang var det vanskelig fordi jeg så det var så vanskelig for mamma. Jeg følte meg veldig egoistisk i forhold til andre barn som ba om en playstation, og de følte seg ikke egoistiske. Men jeg levde i en situasjon som gjorde det vanskeligere for meg enn andre jeg kjente. I dag ser jeg at det ikke var å be om for mye. Fordi jeg trengte det."

"Barna bør få lære om hvor de kan få støtte og hjelp, men også om at de faktisk kan bli og klare det de vil! At fattigdommen ikke definerer dem som person. Jeg skulle ønske noen hadde sagt det til meg da jeg var liten, at ting forandrer seg, at du kan komme sterk ut av dette på andre siden. Og at det ikke er noe å skamme seg for!"

A stylized map of the Nordic region, including Denmark, Finland, Iceland, Norway, and Sweden, as well as the Faroe Islands, Greenland, and Åland. The map is rendered in white and light blue against a dark blue background.

Det nordiska samarbetet omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER - EN INSTITUTION UNDER NORDISKA MINISTERRÅDET

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER ÄR ETT KRAFTFULLT REDSKAP INOM DEN SOCIALA SEKTORN I DET NORDISKA SAMARBETET. VI ANPASSAR VÅR VERKSAMHET EFTER DE UTMANINGAR SOM DET NORDISKA VÄLFÄRDSSAMHÄLLET STÅR INFÖR OCH BIDRAR TILL ATT UTVECKLA DEN NORDISKA VÄLFÄRDSMODELLEN.

Det finns stora likheter de nordiska länderna emellan, men välfärden organiseras på olika sätt. Det finns mycket vi kan lära av varandra och här kommer Nordens Välfärdscenter in i bilden.

Vi tar fram konkreta förslag till politikerna, sammanställer forskningsresultat och arrangerar nordiska och internationella konferenser, alla med anknytning till aktuella välfärdsfrågor.

Vi arbetar inom följande områden:

- Välfärdspolitik
- Funktionshindersfrågor
- Arbetsinkludering
- Alkohol- och drogfrågor
- Välfärdsteknologi

NORDISKA MINISTERRÅDET

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Ministrarna inom respektive fackområde möts några gånger per år för att samarbeta inom sitt område, exempelvis arbetslivsfrågor, social- och hälsopolitik, samt utbildning och forskning.

Inom varje ämnesområde finns en ämbetsmannakommitté som består av tjänstemän som har till uppgift att förbereda och följa upp ärenden.

NORDISKA RÅDET

Nordiska rådet är det officiella nordiska samarbetets parlamentariska organ. Nordiska rådets ledamöter sitter i ländernas parlament.

Nordiska rådet möts två gånger om året. De beslut som fattas vid mötena genomförs av Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna. Det löpande politiska arbetet sker i utskott och partigrupper.

VÅLD I HEMMET – POLISEN KNACKAR PÅ OCKSÅ FÖLJANDE DAG

TEXT: JESSICA GUSTAFSSON

NÄR GRÖNLÄNDSKA POLISEN GÖR EN UTRYCKNING TILL ETT HEM HANDLAR DET INTE BARA OM ETT ENGÅNGSBESÖK. INOM LOPPET AV DE NÄRMASTE DAGARNA KNACKAR POLISEN PÅ IGEN, DÅ TILLSAMMANS MED ETT MÅNGPROFESSIONELLT TEAM. DEN FRAMGÅNGSRIKA METODEN HETER "SAMTALE I STEDET FÖR HUSSPEKTAKLER".

Vice polisinspektör Viggo Johansen på Grönlandspolisen.

– Våld är den vanligaste orsaken till att polisen larmas till ett grönländskt hem. Partnern eller grannarna ringer efter hjälp, vi åker dit, reder ut situationen och utför nödvändiga åtgärder. Väl tillbaka på polisstationen gör vi en bedömning om ett återbesök är befogat. Om svaret är ja åker en polis tillsammans med en socialrådgivare till hemmet igen följande dag, berättar vice polisinspektör Viggo Johansen på Grönlandspolisen.

Enligt uppskattningar är alkohol inblandat i 95 procent av fallen. Alkohol och alkoholens skador på tredje part är en stor utmaning på Grönland, fastän alkoholkonsumtionen minskat rejält under 2000-talet. Den årliga alkoholkonsumtionen är nu cirka 8,6 liter 100-procentig alkohol per 15 år fyllda grönlänning.

FÖRÄNDRINGLUST DAGEN EFTER

Det mångprofessionella teamet gör ett, ofta oanmält, återbesök då personen ifråga inte längre är påverkad av alkohol. Johansen påpekar att tidpunkten spelar stor roll.

– Det mest effektiva är att besöka en person som lider av moralisk bakfylla, alltså en till tre dagar efter uttryckningen. Då är lusten att förändra situationen som störst och vi kan hjälpa dem att exempelvis få missbruksvård.

Teamet är noga med att närma sig familjen som medmänniskor. Den grundläggande principen är att personerna ska samtala istället för att bruka våld. Vid ett återbesök är polisens roll främst att skapa trygga förutsättningar för det samtal som socialarbetaren ansvarar för. I regel åker teamet till hemmet på eftermiddagen, efter arbetstid, då sannolikheten för att familjen är hemma är störst.

– Framförallt barn råkar illa ut vid konflikter innanför hemmets fyra väggar. Eftersom vi vet att barnens uppväxtmiljö har stor betydelse för hur deras framtid utformas är det viktigt för oss att fokusera på dessa hem, påpekar Johansen.

SVARAR PÅ ETT NÖDROP

– Vi uppfattar våld och bråk i hemmen som nödrop från problemdrabbade familjer. Det finns alltid en anledning till att problem uppstår och vi vill göra en grundlig utredning. Vi diskuterar vad exakt som hänt och orsakerna bakom händelserna. Fokus ligger på vem som är i behov av vilken sorts hjälp och sist men inte minst, hur vi kan förebygga dylika incidenter i framtiden, berättar Johansen.

Enligt Johansen är familjerna i de flesta fall medvetna om vilken slags hjälp de behöver, men det krävs råd och vägledning för att komma vidare.

”ENLIGT UPPSKATTNINGAR ÄR ALKOHOL INBLANDAT I 95 PROCENT AV FALLEN.”

Projektet med polisens återbesök inleds år 2011 som ett försök i staden Sisimiut. Under årets gång gjordes sammanlagt 42 återbesök. Projektet körde i gång i hela Grönland i juli 2013 efter grundlig utvärdering, rapportering och möten med samarbetspartners. Mellan 2013 och 2015 gjorde de mångprofessionella teamen närmare 900 besök och i endast två fall meddelade familjerna att de inte tar emot teamet.

– Folk på Grönland är öppna och kanske inte så avvisande som i andra kulturer. Den grönländska polisen är respekterad och människorna är villiga att tala med oss. Vi har otaliga gånger

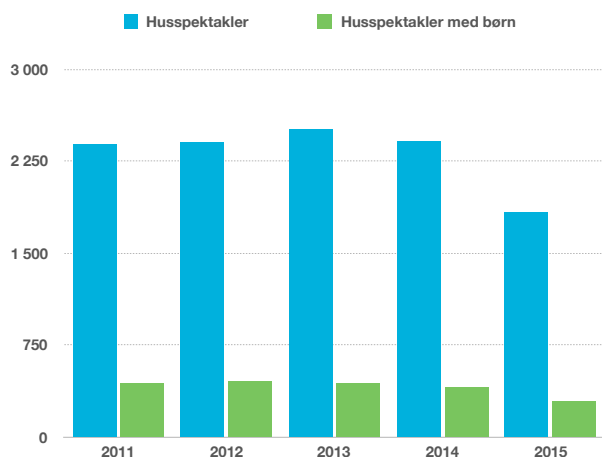
fått tack för råd och vägledning, berättar Johansen.

GODA RESULTAT – FÄRRE OROLIGHETER I HEMMEN

Metoden, som numera är i bruk i alla grönländska städer med poliskår, uppvisar goda resultat och har en stark politisk uppbackning, såväl på lokal- som riksnivå. Andelen oroligheter i hemmen har klart minskat. Då projektet inleds år 2011 gjorde polisen cirka 2 800 uttryckningar och år 2015 låg samma siffra på cirka 2 100.

Än så länge består de mångprofessionella teamen av polisen och kommunens socialrådgivare men Viggo Johansen hoppas på ett framtida samarbete med övriga hälsomyndigheter, exempelvis inom psykisk hälsa. Samtidigt är personalresurserna en av de största utmaningarna.

– Både polisen och socialarbetarna är hårt belastade och det kan vara svårt att hitta tid för återbesök. Men vi gör det ändå, eftersom det är en investering för framtiden om vi lyckas bryta den onda cirkeln. ■

H2O NORDIC

– ALKOHOLSKADOR PÅ TREDJE PART

Nordens Välfärdscenter driver nätverket ”H2O Nordic” som är en samling nordiska forskare som forskar om alkoholskador på tredje part. Forskarna i nätverket är indelade i tre projektgrupper och arbetar med kvalitativa, kvantitativa och registerbaserade studier.

H2O står för ”Harm to others”. Tredjepartsperspektivet ger en bredare förståelse för hur alkohol påverkar samhället, både på det offentliga och privata planet. Det kan handla om skador på anhöriga till personer med alkoholproblem, otrygghetskänslor på offentliga platser eller ekonomisk belastning av social- och hälsovården.

www.nordicwelfare.org/h2onordic

Utgångspunkten för verksamheten är att aktiviteterna och miljön ska vara så lika vardagssituationer som möjligt.

PÅ ØKERNHJEMMET STÅR FOLK I KÖ FÖR ATT FÅ JOBBA

**I 23 ÅR HAR JORUN FLATÅSEN ARBETAT SOM UNDERSKÖTERSKA PÅ ØKERNHJEMMET I OSLO. ELVA AV DEM HAR HON OCH KOLLEGAN KRISTIN FURU ARBETAT PÅ DAGCENTRET FÖR PERSONER MED DEMENSSJUKDOM. HON STORMTRIVS. OCH DET FINNS PERSONER I KÖ SOM VILL JOBBA PÅ ØKERNHJEMMET. INSTÄLLNINGEN TILL DE SJUKA ÄR DET SOM LOCKAR.
– JOBBET GER VÄLDIGT MYCKET, SÄGER JORUN FLATÅSEN.**

TEXT: ANNA DANIELSSON ÖBERG OCH BENGT ROLFER

Frukosten är avdukad och dagens 14 gäster har fått var sitt glas saft. De sitter i fåtöljer runt några bord. Om en stund ska de som vill gå ner till affären för att handla. Men några exakta planer för dagens aktiviteter har inte Jorun Flatåsen och Kristin Furu. Vad som ska hända och när får avgöras av hur gästerna, som besökarna på dagcentret kallas, mår.

– Rutiner fungerar inte här. Gästerna behöver olika saker. En del vill bara sitta still och lyssna på när andra pratar, andra vill prata men kanske behöver hjälp, säger Jorun Flatåsen.

Økernhemmet är både sjukhem och dagcenter. Sjukhemmet har 56 platser för personer med demens. De som bor på

FOTO: ILJA C. HENDELS

– Ibland kan det vara svårt att få igång män att prata. Så vi skapade en grupp om hembränning där sju män deltog. Så roligt de och vi hade, berättar Arild Øia.

hemmet är för dåliga för att bo hemma. På dagcentret finns 44 platser, varav 17 är inrättade för personer med demens. En del kommer varje dag, andra bara några dagar eller en enda dag. Vilka som får komma avgörs av kommunen. Däremot bestämmer personalen i samråd med kommunen hur ofta gästerna ska komma efter att ha gjort hembesök och intervjuer med de sjuka och deras anhöriga.

– Personligen tycker jag att det är för lite att komma hit en dag i veckan. De som gör det hinner glömma bort att de varit här. De känner visserligen igen oss i personalen, men de glömmar allt annat, säger Jorun Flatåsen.

LIKNA VARDAGSSITUATIONER

Utgångspunkten för verksamheten är att aktiviteterna och miljön ska vara så lika vardagssituationer som möjligt. De boende på sjukhemmet och gästerna på dagcentret har långa aktiva liv bakom sig. Bara för att de är sjuka är det inte konstlade aktiviteter som de mår bra av utan vardagliga situationer, enligt Katrine Selnes. Hon är hemmets chef och har lång erfarenhet av att arbeta med demenssjuka – första dagen hon arbetade på Økernhemmet var för 31 år sedan!

– Självklart har mycket hänt under den här tiden. Nu utgår vi från de sjuka, deras bakgrund. Tidigare byggde verksamheten på ett omvänt perspektiv som handlade om att allt skulle fungera organisatoriskt, säger hon.

LAGAR MAT IHOP

För ett år sedan bestämde hon, efter inspiration från Nederländerna, att hemmets sätt att sköta mathållningen skulle ändras. Tidigare bestämde en dietist menyerna och maten kom i vagnar till de olika avdelningarna. Nu bestämmer varje avdelning, personal och brukare tillsammans, hur menyerna ska se ut. En kock kontrollerar att menyerna är näringsriktiga och beställer råvarorna. Varorna ställs upp i en ”affär” och dit går brukare och personal och handlar. Varje avdelning har sin budget. När inköpen är gjorda lagar personal och brukare maten tillsammans.

Utanför affären som är inrymd i källaren finns kundvagnar och några fikabord. Själva affären ser ut som vilken affär som helst. Kyldiskar med allt från mejerivaror till kött och grönsaker. Torrvaror och tidningar.

– På det här sättet sker en rutin kring maten som alla känner igen. Det doftar mat på avdelningen och de som vill och kan hjälper till. Alla blir aktiva på något sätt istället för att sitta passivt och vänta, säger Katrin Selnes.

Gästerna på dagcentret går också till affären varje dag. Men de handlar enbart det som behövs till de långa och omfattande frukostarna. Middagen kommer på samma sätt som tidigare.

– Dagarna är lite för korta, vi hinner inte köpa och laga maten, konstaterar Jorun Flatåsen.

FRUKOST I TIMTAL

Frukostarna är viktiga på dagcentret. När gästerna kommer runt klockan nio har de inte ätit något och är hungriga. Vad som dukas fram har de själva bestämt tillsammans med personalen.

– Tidigare serverades några smörgåsar med samma pålägg till alla. Nu får alla välja vad de vill ha. När vi ändrade för flera år sedan kom en dam fram till mig och tackade. ”Jag

har aldrig gillat smör förstär du”, sade hon, säger Arild Øia, avdelningschef på dagcentret.

Att det finns mycket att välja på och att alla sitter tillsammans med personalen och äter är viktigt. Många bor ensamma och vill ha sällskap. Gång på gång upptäcker personalen att nya besökare börjar gå upp lite i vikt för att de äter mer när de kommer till dagcentret. Frukosten tar ofta flera timmar och är ett sätt för personalen att skapa kontakt med gästerna. Deras bakgrund, vad de arbetat med, varifrån de kommer och uppgifter om deras familjer finns nedskrivna i dokument som personalen kan läsa. En stickreplik om vad någon arbetat med kan leda till ett samtal. Och samtal är viktigt, understryks gång på gång. Det är ett sätt att skapa kontakt och minnesträna.

MINNESGRUPP OCH HEMBRÄNNING

Gemensamma aktiviteter sker också. Bowling, gymnastik och något som kallas minnesgrupper är några exempel. En av de mest lyckade minnesgrupperna som arrangerats är den om hembränning, anser Arild Øia.

DEMENSNÄTVERKET

Det måste läggas större fokus på människor med demens eftersom antalet drabbade personer ökar då nordborna lever allt längre. Det är grundtanken bakom Nordiskt demensnätverk som koordineras av Nordens Välfärdscenter på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Nätverket består av representanter från myndigheter, departement och patientorganisationer.

– Ibland kan det vara svårt att få igång män att prata. Så vi skapade en grupp om hembränning där sju män deltog. Så roligt de och vi hade! En av dem som var med i gruppen hade jobbat som polis och han fick höra på skrönor, säger Arild Øia och skrattar.

Sammantaget kommer runt 100 gäster varje vecka till dagcentret. Eftersom gästerna åker hem på eftermiddagen vet inte personalen hur de haft det på kvällen och natten. Innan de kommer informerar hemtjänsten om något hänt. Det är nödvändigt för att känna till om någon är extra orolig eller upprörd.

Arild Øia bedömer att merparten av gästerna, också de som kommer till de andra avdelningarna, har någon form av demenssjukdom. Personalens erfarenhet är också att de som kommer är sämre i dag än för tio år sedan. Samtidigt är det uppenbart för alla att de som kommer mår bättre efter en tid.

STABILA I SIN SJUKDOM

– Det handlar inte bara om maten utan om sällskap och stimulans. Vi upplever att vi lyckas behålla många stabila i sin sjukdom, säger Arild Øia.

En utbyggnad av Økernhjemmets dagverksamhet med tio platser är på gång. Trenden i Oslo är annars den motsatta, flera dagcentra läggs ner. De nya platserna innebär också att personalen utökas. Och det lär inte bli svårt att hitta personer att anställa. De flesta som arbetar på hemmet i dag har varit där länge – även om Katrine Selnes och Jorun Flatåsen är exceptionella med sina långa anställningar.

– Vi har faktiskt skapat en kö för dem som anmäler intresse för att arbeta här, säger Katrine Selnes.

Det finns flera förklaringar till att anställda stannar och gärna vill arbeta på hemmet, tror hon. Inställningen till de sjuka är viktigast. Alla som börjar arbeta på Økernhjemmet får veta att det personalen ska utgå från är de boende och gästerna på dagcentret och hur de mår.

– Nyckeln till hur personer med demens mår är hur de blir bemötta. Det behövs mycket mindre för att de ska uppfatta situationer som en provokation. De är sårbara och har upplevt många nederlag, säger Katrine Selnes.

Därför ägnar personalgrupperna mycket tid åt att analysera hur olika situationer hanteras. En utgångspunkt är att undvika tillrättavisningar. Personalen får också stort utrymme att hitta på saker att göra som passar boende och gäster på dagcentret. Förutom inköp och matlagning har varje avdelning på sjukhemmet ansvar för sin egen tvätt och delvis städning. Allt arbete sker tillsammans med de boende.

– Våra anställda går kurser och utvecklas hela tiden. Det krävs kunskap för att göra rätt när det handlar om personer med demenssjukdom, säger Katrine Selnes. ■

”NYCKELN TILL HUR PERSONER MED DEMENS MÅR ÄR HUR DE BLIR BEMÖTTA.”

FLYKTINGAR MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING FÅR KÄMPA MER

ATT VARA EN MINORITET INOM EN MINORITET ÄR ETT SVÅRT UTGÅNGSLÄGE. DÅ ÄR DET SÄRSKILT VIKTIGT ATT FÅ STÖD. DET SÄGER ALI AHMADI SOM FÖRLORADE SYNEN SOM TONÅRING. HAN KOM TILL FINLAND FRÅN IRAN FÖR ETT PAR ÅR SEDAN. EFTER EN SVÅR START HAR HAN HITTAT STÖD BLAND ANNAT GENOM STÖDCENTRET FÖR FUNKTIONSHINDRADE INVANDRARE, HILMA.

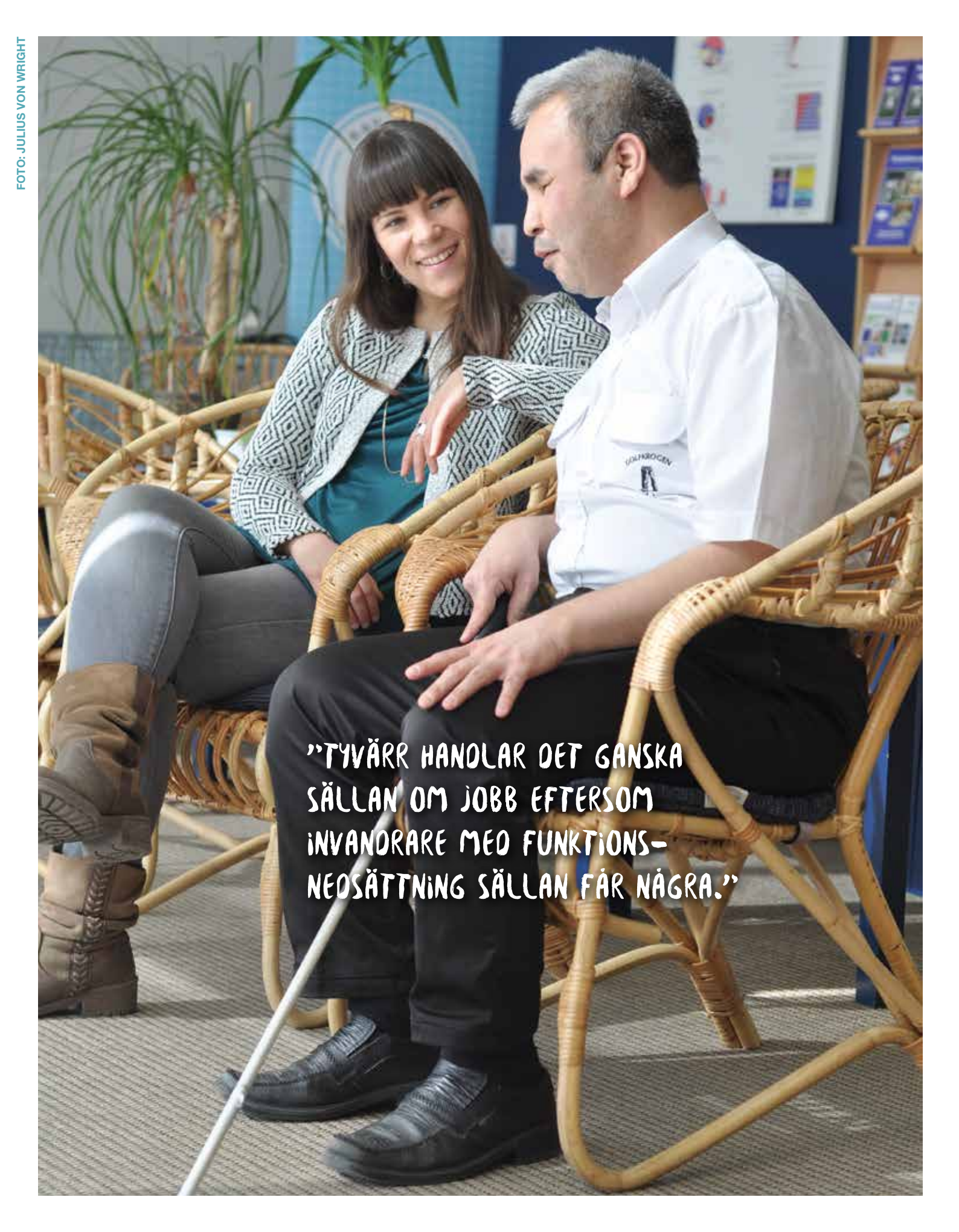
TEXT: JULIUS VON WRIGHT

Ali Ahmadi kom med sin fru och fyra barn till Finland för två år sedan. Han är född i Afghanistan, men har bott praktiskt taget hela sitt liv i Iran. Han föddes med glaukom, vilket gav unga Ahmadi nedsatt synförmåga. Som fjortonåring förlorade han synen helt och hållet.

Ahmadi började studera företagsekonomi när han flyttade till Finland. Nu bor han i Esbo, där han har lyckats hitta flera aktiviteter för personer med funktionsnedsättning. Men när han först kom till Finland var starten svår. På den lilla orten han flyttade till fanns knappt någon service för invandrare med synnedsättning.

– De som är ”normala” kan gå i skogen, på stranden, i parkerna och till butikerna. Men om man inte kan göra allt det så kan man bara sitta hemma i soffan. Bara att förstå vad de säger på tv, eller vad grannen säger blir jättesvårt, säger Ahmadi.

Att få stöd i början när man kommer till ett nytt land är A och O, enligt Ahmadi. Möjligheten att integreras i samhället minskar snabbt om lokaler eller kurser är otillgängliga. Att vara en minoritet i minoriteten är ett svårt utgångsläge. Det innebär en kamp på två fronter, enligt Johanna Warius, koordinatör på Stödcentret för funktionshindrade invandrare, Hilma.

"TYVÄRR HANDLAR DET GANSKA
SÄLLAN OM JOBB EFTERSOM
INVANDRARE MED FUNKTIONS-
NEDSÄTTNING SÄLLAN FÅR NÅGRA."

Hilma stöder invandrare med funktionsnedsättning genom att bevaka och informera om deras rättigheter. Arbetet går ut på att navigera invandrare genom den finska social- och hälsovårdssystemen, genom att fylla i blanketter för ersättningar, informera om studier och jobb och förklara obekanta termer, som till exempel egenvårdare.

– Tyvärr handlar det ganska sällan om jobb eftersom invandrare med funktionsnedsättning har stora utmaningar att få jobb. Det finns behov i Finland av att ta i beaktande den här gruppen som hela tiden växer. Den servicestruktur som finns nu är uppbyggd för en ganska homogen befolkning. Tolkningstjänster är en viktig fråga och är något som man borde satsa på, säger Warius.

Att inte kunna använda sitt modersmål är väldigt begränsande. Att vara ensam person med syn- eller hörselnedsättning på till exempel ett flyktingboende kan bli en väldigt isolerande situation om inte specialkunskapen finns bland personalen.

RÄTTIGHETER SKA ÄVEN OMSÄTTAS I PRAKTIKEN

Johanna Warius nämner att integrationsutbildningar, som till exempel finska för invandrare, inte alltid tar personer med funktionsnedsättning i beaktande. Hon ger språkundervisning som exempel, där bilder ofta används som hjälpmedel när finska undervisas till en grupp personer med olika modersmål. Det är en situation där personer med synnedsättning ofta glöms bort och där lösningen kan vara så enkel som använda sig av så kallade ljudbilder. Ett annat exempel är att integrationskurser ibland hålls i lokaler som inte är tillgängliga för alla.

– Invandrare med funktionsnedsättning har precis samma rätt att gå de här utbildningarna som alla andra, men i praktiken är det inte så. Det kan vara de fysiska utrymmena eller undervisningsmetoderna som inte är tillgängliga, säger Warius.

Genom Hilma arrangeras bland annat kamratstödsgrupper för invandrare med synnedsättning. De spelar "blindpingis", lagar mat tillsammans och lyssnar på gästföreläsningar. Det är ett utrymme för att träffa andra i liknande livssituation, en plats för stöd. Just det som Ahmadi saknade när han flyttade till Finland.

Ahmadi hittade sitt stöd hos Röda Korsets frivilligarbetare när han flyttade till Finland. Johanna Warius säger att den finska frivilligarbetarkulturen har varit ett positivt inslag under den senaste tidens ökade antal asylsökande.

– Det teckenspråkiga samfundet har tagit väldigt bra emot flyktingar som talar teckenspråk. De har varit särskilt aktiva i frivilligarbetet, säger Warius.

BEGRÄNSAD SERVICE UTAN UPPEHÅLLSTILLSTÅND

Ahmadi har kontakt med två bekanta som har bott i Finland i sex månader och väntar på beslut om uppehållstillstånd. Båda har synnedsättning, men har svårt att få service eller delta i kurser eller evenemang som arrangeras vid flyktingboendet. Nyckeln till att få den service de behöver är uppehållstillstånd. Hilma kontaktar även personal på boenden för att påpeka vad som är nödvändig service för personer med funktionsnedsättning.

– Så länge de väntar på beslut har de inte rätt till mycket service. Den typen av tjänster som Hilma ger råd om är ofta sådana som man har rätt till först efter att man har fått uppehållstillstånd. Det står i mottagningslagen att flyktingar ska få nödvändiga social- och hälsovårdstjänster, men det står inte specificerat vad detta "nödvändiga" betyder. Det kan vara fråga om att få en vit käpp eller en rullstol, så att man kan röra sig fritt. Utan det kan man inte leva ett vanligt liv, säger Johanna Warius.

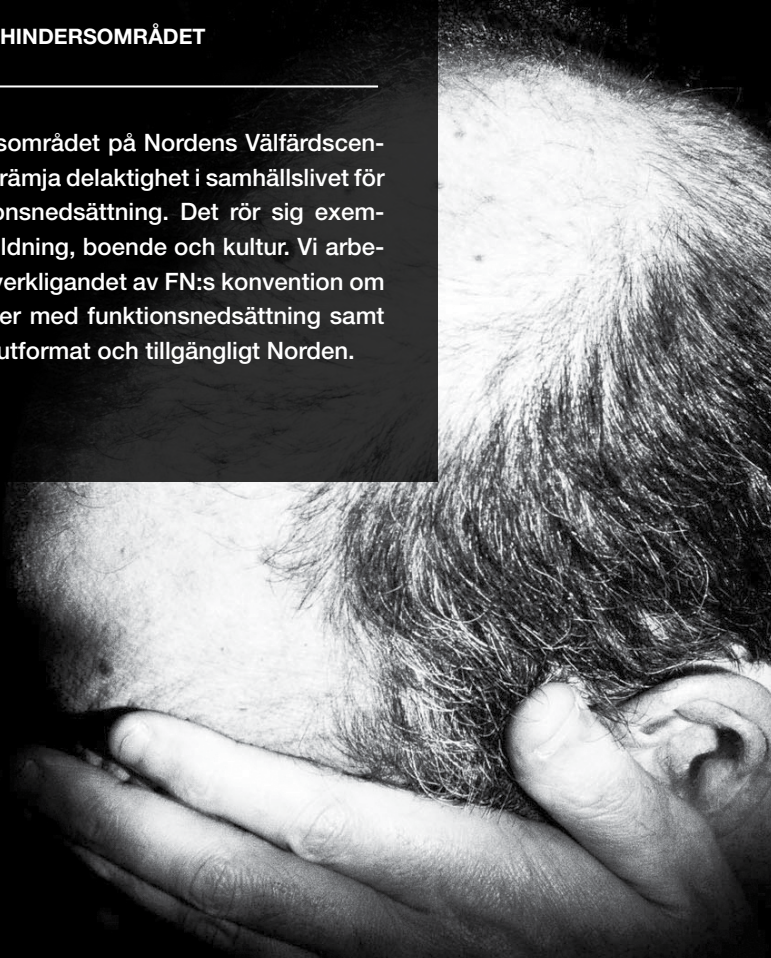
SEMINARIUM OM VILLKOR FÖR FLYKTINGAR MED RÖRELSENEDSÄTTNING

Under 2016 kommer Nordiska handikappförbundet att arrangera ett seminarium om villkor för flyktingar med rörelsenedsättning.

Seminariet är en av många aktiviteter som har fått stöd från Nordens Valfärdscenters stödordning för funktionshindersorganisationer. Nordens Valfärdscenter delar årligen ut bidrag för att stimulera nordiskt samarbete mellan funktionshindersorganisationer i Norden och i Estland, Lettland, Litauen och Nordvästryssland. För 2016 beslutades att 33 organisationer får dela på 1 550 000 svenska kronor för nordiskt samarbete under året.

FAKTA OM FUNKTIONSHINDERSOMRÅDET

Inom funktionshindersområdet på Nordens Valfärdscenter arbetar vi med att främja delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning. Det rör sig exempelvis om arbete, utbildning, boende och kultur. Vi arbetar för att bidra till förverkligandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt till ett mer universellt utformat och tillgängligt Norden.

MER KUNSKAP OM VÄLFÄRDSFRÅGOR

VILL DU LÄRA MER OM VÅRA VIKTIGA FRÅGOR? VI DELAR MED OSS AV VÅR KUNSKAP I VÅRA INTRESSANTA PUBLIKATIONER SOM DU KAN LADDA NER FRÅN VÅR WEBBPLATS ELLER BESTÄLLA HEM HELT UTAN KOSTNAD. HÄR VISAR VI ETT URVAL AV AKTUELLA PUBLIKATIONER FRÅN VÅRA PROJEKT OCH ARBETSOMRÅDEN.

UNGDOMAR MED RISK FÖR PSYKISK OHÄLSA OCH SOCIAL MARGINALISERING

Nordens Velfärdscenter driver projektet ”Unga in i Norden – psykisk hälsa, arbete, utbildning”. Projektet belyser sambandet mellan ungdomars psykiska hälsa och situationen i skolan och övergången till arbete. Projektet konkretiserar för beslutsfattare vad de ska investera i för att förbättra välfärden för Nordens unga.

Publikationer från projektet:

- In Focus – Mental Health among Young People
- Creating participation for youth with mental health problems
- När noen må ta regien – Om unge med psykiske helseproblemer
- When someone has to take charge – Youth and Mental Health
- Relationship between young people and welfare services
- Unga vuxna med nedsatt arbetsförmåga – en beskrivning av trygghetssystemen
- Skolelevers psykiska hälsa
- Vi arbetar med unga i Norden. En kartläggning av institutioner, myndigheter och organisationer med fokus på psykisk hälsa, arbete och studier i Norden.

Under hösten 2016 gör vi flera turnéstopp i Norden för att sprida kunskap från projektet:
nordicwelfare.org/turne

MER KUNSKAP OCH INFORMATION FRÅN OSS

Vi arrangerar även intressanta seminarier om aktuella välfärdsfrågor. Aktuella evenemang hittar du på vår webbplats: nordicwelfare.org/Kurser-och-konferenser

Prenumerera på vårt nyhetsbrev:
nordicwelfare.org/nyhetsbrev

Följ oss på Facebook:
facebook.com/nordicwelfare

Följ oss på Twitter:
[@nordicwelfare1](https://twitter.com/nordicwelfare1)

DELAKTIGHET I SAMHÄLLSLIVET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Inom funktionshindersområdet arbetar vi med att främja delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning. Det rör sig exempelvis om arbete, utbildning, boende och kultur. Vi arbetar för att bidra till förverkligandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt till ett mer universellt utformat och tillgängligt Norden.

Nordens Välfärdscenter är sekretariat för Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder. Rådet lyder under Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik och har en rådgivande funktion för alla politikområden i Nordiska ministerrådet.

Publikationer inom funktionshindersområdet:

- Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder. Årsrapport 2015
- Hur gör grannarna? Strategisk funktionshinderspolitik i Norden (finns även på engelska)
- Möten för alla
- Funktionshindersperspektiv och tillgänglighet i Nordiska ministerrådets verksamhet
- Rätten till eget hem (finns även på engelska)
- Situationen til samer med funksjonsnedsettelse

PUBLIKATIONER INOM FUNKTIONSHINDERSOMRÅDET

KVALITET I ÄLDREMSORGEN

Hur mäter man livskvalitet, trygghet och en meningsfull tillvaro? Projektet ”Kvalitet i äldreomsorgen” har gjort en kartläggning av hur äldreomsorgen fungerar i de nordiska länderna, samt lyft fram hur kvalitetsarbetet ser ut.

Publikationer från projektet:

- Äldreomsorg i Norden
- När fortiden er längre end fremtiden

PUBLIKATIONER FRÅN PROJEKTET ”KVALITET I ÄLDREMSORGEN”

PUBLIKATIONER FRA TÆNKETANKEN

VELFÆRDSTEKNOLOGI GØR HVERDAGEN LETTERE

Velfærdsteknologi er brugerorienterede teknologier, der giver understøttelse og forstærkning af f.eks. tryghed, sikkerhed, daglige gøremål, inkludering på arbejdsmarkedet og mobilitet i den daglige færden i og uden for boligen. Nordens Velfærdscenter driver projektet CONNECT som søger at styrke de nordiske kommunernes kompetencer indenfor arbejdet med velfærdsteknologi.

Nordens Velfærdscenter driver ligeledes en Nordisk tænketank bestående af ti eksperter. Tænketanken behandler hvert år en vigtig problemstilling indenfor det velfærdsteknologiske område, hvortil de udgiver en publikation med anbefalinger til hvorledes denne problemstilling bedst muligt imødegås.

Publikationer fra tænketanken:

- Strengthening the common Nordic Market for Welfare Technology
- Making implementation easier

HUR MÅR FOSTERHEMSPLACERADE BARN I NORDEN?

Forskning visar att barn som bor i familjehem och vuxna som i ungdomen bott i familjehem på flera sätt har sämre livskvalitet än andra barn och vuxna. Projektet "Nordens barn – Fokus på barn i fosterhem" har sammanställt kunskap om hur man kan förbättra situationen för fosterhemsplacerade barn i Norden, på både kort och lång sikt.

Publikationer om barn och unga i familjehem:

- Barn kan inte vänta
- Ungas röst
- Hälsoundersökningar av fosterbarn

På vår Youtube-kanal hittar du filmen "På väg ut i livet" (med textning på engelska, isländska, finska, danska, norska och svenska) som handlar om ungdomar som vuxit upp i fosterhem: [youtube.com/nordicwelfare1](https://www.youtube.com/nordicwelfare1)

ALKOHOL OCH NARKOTIKA

Nordens Välfärdscenter främjar och utvecklar nordiskt samarbete inom alkohol- och narkotikaområdet. Vi tar initiativ till samnordiska forskningsprojekt för att belysa viktiga alkohol- och narkotikapolitiska frågor.

Aktuella teman vi arbetar med är exempelvis alkoholens skador på andra, upphandling av missbrukstjänster och alkohol- och drogreporteringen i medier.

Vi ger även ut tidskriften "Nordic Studies on Alcohol and Drugs" och publicerar nyheter om alkohol- och drogforskning i populärvetenskaplig form på www.popNAD.com.

Senaste nytt kan du också få genom att prenumerera på vårt nyhetsbrev för alkohol- och drogområdet: nordicwelfare.org/nyhetsbrev

PUBLIKATIONER FRÅN PROJEKTET "NORDENS BARN – FOKUS PÅ BARN I FOSTERHEM"

NORDIC STUDIES ON ALCOHOL AND DRUGS

BARN SOM VÄXER UPP I FATTIGDOM

Den nordiska välfärdsmodellen möjliggör en bra levnadsstandard för de flesta nordbor. Men inte alla. Orsakerna till fattigdom är många och komplicerade vilket kräver både kreativitet och flexibilitet när man formulerar åtgärder. Rapporten "Insatser mot barnfattigdom" visar att de nordiska länderna valt olika tillvägagångssätt och att bara Norge i någon större utsträckning har åtgärder som på ett systematiskt sätt riktar sig till hela familjer.

Publikationer om barnfattigdom:

- Insatser mot barnfattigdom
- Fokus på barnfattigdom

På vår Youtube-kanal hittar du tre korta filmer där unga berättar om hur det är att växa upp i fattigdom:
youtube.com/nordicwelfare1

LIKA MÖJLIGHETER FÖR PERSONER MED DÖVBLINDHET

Nordens Välfärdscenters dövblindarbete bidrar till att främja lika möjligheter och deltagande i samhället för personer med dövblindhet. Vi håller bland annat i kurser för personal som arbetar med personer med dövblindhet. Vi samordnar även nordiska nätverk och arbetsgrupper som fördjupar sig inom olika teman.

Publikationer inom dövblindområdet:

- Nordisk leseplan - medfött dövblindhet (finns på norska, finska och isländska)
- En veileder til praksis som støtter prosessen. Livsopstilling ved kombinert syns- og hørselsnedsettelse / dövblindhet

Senaste nytt kan du få via vår Facebook-sida eller genom att prenumerera på vårt nyhetsbrev för dövblindområdet:
nordicwelfare.org/nyhetsbrev
www.facebook.com/NVCdovblind

ANSTÄLLDA VID NORDENS VÄLFÄRDSCENTER

**EWA PERSSON
GÖRANSSON**

Direktör

**NINA REHN-
MENDOZA**

*Ställföreträdande
direktör, verksam-
hetsledare Finland*

**JACOB
BOËTHIUS**

*Administrations-
chef*

JUDIT HADNAGY

*Kommunikations-
chef*

**ANNA
DAHLBERG**

*Samordnare och
projektledare,
funktionshinder*

MARIA CREUTZ

*Ansvarig dövblind-
verksamheten*

**JESSICA
GUSTAFSSON**

*Kommunikations-
rådgivare*

**ANNA
GÄRDEGÅRD**

Projektledare

**VICTORIA
HENRIKSSON**

*Kommunikations-
rådgivare*

**LOUISE
HERTZBERG**

*Projektledare,
Norden i Fokus*

NINA KARLSSON

Projektledare

TOM KETTUNEN

Redaktör NAD

**LIDIJA KOLOUH-
SÖDERLUND**

Projektledare

**HELENA
LAGERCRANTZ**

*Projektledare,
Norden i Fokus*

**MARTINA
LYBECK**

*Administrativ
koordinator*

**MARIA
MONTEFUSCO**
Projektledare

JOHAN NYMAN
Projektledare

**LARS ROTTEM
KRAGNES**
Projektledare

NINO SIMIC
*Kommunikations-
rådgivare*

**FREDRIK
SJÖGREN**
IT-ansvarig

**KERSTIN
STENIUS**
Chefredaktör NAD

BETTINA STÅHL
Ekonomiansvarig

**DENNIS C.
SØNDERGÅRD**
Projektledare

**KONKORDIA
SØRENSEN**
GABRIEL
*Administrativ
koordinator*

**CECILIA
TILLBERG**
*Administrativ
koordinator*

**JENNY
TÄGTSTRÖM**
Projektledare

**JULIUS
VON WRIGHT**
*Webbredaktör
popNAD*

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER SVERIGE
Box 1073, 101 39 Stockholm, Sverige
Besöksadress: Drottninggatan 30
Tel: +46 8 545 536 00
info@nordicwelfare.org

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER FINLAND
Mannerheimvägen 168 b
00271 Helsingfors, Finland
Tel: +358 20 7410 880
helsingfors@nordicwelfare.org

Magasinet kan beställas i tryckt format
eller laddas ner på:
www.nordicwelfare.org

norden

Nordens Velfärdscenter